

CUVÂNTUL EPISCOPULUI SILUAN

SFINȚENIE CEREASCĂ
ȘI ÎNȚELEGERE
OMENEASCĂ

*Fiți sfinți, că Eu, Domnul, sunt Sfânt
(Lev. 11, 45; 1 Pt. 1, 16).*

Acest îndemn ni se adresează nouă, tuturor celor care *întru Hristos ne-am botezat și ne-am îmbrăcat* (cf. Gal. 3, 27). Până aici, totul e limpede. Dar întrebarea se pune astfel: **cine** mai dorește sau își propune azi să fie sfânt?!?... Cine mai crede azi că poate deveni sfânt? Cine mai propune azi copiilor să devină sfinți?!?... Din fericire, mai există (încă!) suflete care mai cred în sfințenia lui Dumnezeu și care (își) mai propun ca scop al vieții sfințenia... Doar că, în lumea noastră *apostată* – ce L-a lepădat, deja de multă vreme, pe Dumnezeu ca Principiu al Adevărului, postulând propriile ei „adevăruri” –, Dumnezeu și trăsăturile Lui nu-și mai au locul nici măcar teoretic, ca și „criterii” în stabilirea adevă-

rului și a autenticului. În lumea noastră, nici o valoare și nici un postulat nu mai stau în picioare... Totul e relativ, relativizat și relativizant... Aceasta face și mai greu abordabilă sfințenia”, dat fiind că ea nu are loc – asemenea lui Dumnezeu din Care ea izvorăște – între „conceptele” cu care operează *lumea aceasta*...

Sfințenia nu este un concept. Ea este o „trăsătură” a lui Dumnezeu. De aceea, poporul creștin se adresează lui Dumnezeu, în rugăciunile ce se numesc „începătoare”, zicând: **Sfinte Dumnezeule, Sfinte tare, Sfinte fără de moarte, miluiește-ne pe noi**. Aceeași rugăciune a devenit și cântarea cu care poporul drept-slăvitor întâmpină citirea din Apostol, la Sfânta Liturghie, după

ce pecetluiește cu **Amin** zicerea preotului: **Că Sfânt ești, Dumnezeu nostru, și Ție slavă înălțăm, Tatălui și Fiului și Sfântului Duh...**

În timpul rugăciunii de *aducere înaintea* sau de *ridicare* (sau *anafora*), poporul lui Dumnezeu cântă în cor cântarea: **Sfânt, Sfânt, Sfânt Domnul Savaot; plin este cerul și pământul de slava Sa...** Iar la finalul Sfintei Liturghii, rugăciunea de mulțumire, după împărtășirea cu Sfântul Trup și Scumpul Sânge ale Domnului Hristos, se încheie, zicând (cu privire la Domnul): **Că Tu ești sfințirea noastră și**

Ție slavă înălțăm, Tatălui și Fiului și Sfântului Duh...

Dar sfințenia nu este doar un „atribut” al lui Dumnezeu, ea se împărtășește omului prin Sfintele Taine, începând cu Botezul, Mirungerea (*Pecetea Darului Sfântului Duh*) și Împărtășania, împlinite prin Sfânta Taină a Preoției, prin care se împărtășește poporului și Sfânta Taină a Cununiei și a Untdelemnului (sau a *Sfântului Maslu*), precum și toată lucrarea sfințitoare (*ierurgia – Aghiasma, Călugăria etc.*). Dar omul se poate „atinge” de sfințenie de fiecare dată când se închină la moaștele unui sfânt

sau la o icoană față de care are evlavie... De aceea, Sfântul Apostol Pavel ne îndeamnă, zicând: **Căutați pacea cu toți și sfințenia, fără de care nimeni nu va vedea pe Domnul** (Evr. 12, 14). Și tot el adaugă: *să ne curățim de toată întinăciunea trupului și a duhului, desăvârșind sfințenia întru frica lui Dumnezeu* (2. Cor. 7, 1).

Putem concluziona că Dumnezeu Cel Sfânt, din iubire de oameni, ne face părtași la **sfințenia Lui**, prin intermediul **Harului** Său, lucrător în Sfintele Taine și ierurgii. Dar tot gândul cel bun, toată făptuirea bineplăcută lui Dumnezeu – Cel Sfânt – aduc celui care le împlinește Harul lui Dumnezeu, făcându-l părtaș pe acesta la sfințenia Lui. Prin urmare, sfințenia, ca și Harul, se cunoaște „după gust”, cum ne spun Părinții Bisericii.

Criteriul de cunoaștere (și recunoaștere) a sfințeniei, evocat mai sus, face și mai grea recunoașterea sfințeniei în zilele noastre și mai ales în lumea confuză pe care am descris-o în introducerea de mai sus. Și totuși, la îndemâna oricui dorește să se lămurească cu privire la sfințenia lui Dumnezeu sau a aleșilor Săi stă un „criteriu” foarte concret, deși uitat chiar și de cei care se autointitulează „creștini” și „credincioși”, și anume starea față către față cu „persoana” în cauză – adică **rugăciunea**. Aceasta nu face decât să urmeze invitația Domnului adresată celor care căutau să-L cunoască, să-L vadă **Cine este: Veniți și veți vedea** (cf. In. 1, 39).

Căutarea sinceră și onestă a sfințeniei nu rămâne fără răspuns din partea *Celui*

Sfânt. Cel ce zăbovește, fie și câteva minute, în fața icoanei Mântuitorului sau a Preasfintei Născătoare de Dumnezeu înțelege despre ce e vorba. Exemplul cel mai lăndemână și mai grăitor al zilelor noastre este întâlnirea „publicului larg” – și nu neapărat „credincios” – cu mormântul Părintelui Arsenie de la Prislop sau fie și numai cu poza sa, cu scrierile sale sau cu mărturiile ale celor care l-au cunoscut personal. Mulțimea de suflete care și-au schimbat viața după o asemenea „întâlnire” este cea mai convingătoare în favoarea sfințeniei de care ele s-au făcut părtașe. De aceea, Biserica, păstrătoare și mărturisitoare a Sfințeniei Dumnezeului Celui Viu, nu face altceva decât să cerceteze și să „confirme” autenticitatea sfințeniei unei persoane, proclamând-o public și proslăvind-o în rândul **Sfinților** lui Dumnezeu Cel Sfânt.

Mare nevoie este astăzi de sfințenie! Și cel mai mare dar pe care îl putem face celor din jurul nostru și, nu în ultimul rând, întregului neam omenesc – *întregului Adam* – este sfințenia propriei noastre vieți. E nevoie doar de bunăvoință și de încredere în Cel Sfânt, în ciuda micimii și nedesăvârșirii ce ne caracterizează.

Ia aminte, Doamne Iisuse Hristoase, din Sfânt Lăcașul Tău și de pe scaunul slavei Împărăției Tale și vino, ca să ne sfințești pe noi!

**+Episcopul Siluan
al Episcopiei Ortodoxe Române
a Italiei**

„LA CINE NE VOM DUCE?”

Un cuvânt de nădejde al Sfântului Petru în deznădejdea duhovnicească

(IN 6, 66-71)

Această pericopă ni se poate părea banală și chiar ne semnificativă, dar are de fapt o mare importanță duhovnicească, pentru toți oamenii și pentru toate timpurile. Ea nu poate fi înțeleasă dacă nu este pusă în contextul său evanghelic. Tot acest ansamblu coerent, care ocupă capitolul 6 al Evangheliei după Sf. Ioan, nu este raportat decât de el (în afară de început, versetele 1–21). Or, cronologia ioanică este greu de pătruns, pentru că Apostolul cel mult iubit și-a scris Evanghelia cu destul de mult timp după ceilalți trei, fără a mai spune, în general, ceea ce ei spusese deja, și „completându-i”, istorisind mai ales marile discursuri teologice ale lui Hristos. Cu toate acestea, după cum Sf. Ioan istorisește prima înmulțire a pâinilor, umblarea lui Iisus pe apă și imediat după aceea Sărbătoarea Corturilor, putem să estimăm că aceste evenimente se situează la sfârșitul celui de-al doilea an de misiune a Domnului, înainte de urcarea Sa la Ierusalim. După câte știm, numai Sf. Ioan Gură de Aur a comentat pe larg aceste texte¹, într-o manieră remarcabilă.

Este important să observăm că imediat înaintea acestei pericope se găsește **marele și cuprinzătorul cuvânt al lui Iisus despre Pâinea vieții** (In 6, 22-65), care este capital și de o dificultate ce depășește înțelegerea omenească. De fapt, este urmarea logică a primei înmulțiri a pâinilor (In 6, 5-13), pentru că mulțimea, nemaivăzându-L pe Iisus (care S-a dus să Se roage în munte, apoi S-a întors la Apostolii Săi umblând pe apă), a plecat în căutarea Sa și L-a găsit la Capernaum, acolo unde-Și avea „cartierul general”, casa unde Își întrunea ucenicii. Domnul, care cunoaște tainele inimilor, motivațiile oamenilor și adevăratul motiv al mișcării mulțimilor, le arată că Îl caută pentru că le-a dat pâine gratuit și i-a hrănit trupește, lucru trist Lui, pentru că de fapt El ar vrea să fie ascultat și urmat pentru conținutul cuvintelor Sale (care sunt revelația cugetelor Tatălui ceresc) și nu pentru minunile Sale.

1. *Commentaire sur l’Evangile selon St. Jean (Comentariu la Evanghelia după Ioan)*, Omilia 47, Ed. Artège, pp. 250-257.

Atunci le vorbește despre „**mâncarea cea nepieritoare**”, „cea care rămâne spre viața veșnică” și pe care „le-o va da Fiul Omului” (In 6, 27). Și, răspunzând la una din întrebările lor, le spune că „lucrarea lui Dumnezeu”, care trebuie săvârșită, este „să credeți în Acela pe Care L-a trimis Tatăl” [Iisus]. Dar ei Îi cer pe dată o minune care să dovedească cele spuse, amin-tind, cum o vor face în numeroase rânduri, că „părinții lor au mâncat mană în pustie”, „pâinea cerească” vestită în Scripturi, și adăugând mai apoi: și Tu „ce minuni faci?”, subînțelegând: dă-ne o dovadă. Atunci Hristos le face această descoperire „fulgerătoare”, că **El Însuși este „pâinea cea adevărată din Cer”**: „**Eu sunt pâinea vieții**” (In 6, 35).

„Deci iudeii murmurau împotriva Lui, fiindcă zisese: Eu sunt pâinea ce s-a coborât din cer.” Sunt șocați, înmărmuriți, nu înțeleg nimic, căci această revelație dumnezeiască depășește înțelegerea și imaginația omenească. Atunci El le face o amplă revelație despre Tatăl ceresc și despre El însuși, și insistă asupra Pâinii vieții, rostind aceste cuvinte incredibile: „Cine mănâncă din pâinea aceasta viu va fi în veci; Iar **pâinea pe care Eu o voi da pentru viața lumii este trupul Meu.**” (In 6, 51) „Iudeii” își ies din fire și își zic: „Cum poate Acesta să ne dea trupul Lui să-l mâncăm?” Iar Hristos confirmă, insistând: „Adevărat, adevărat zic vouă²,

2. Cuvânt dumnezeiesc, *logion* divin. Acest dublu „Adevărat/Amin” arată că El este Fiul lui Dumnezeu și Fiul Omului.

dacă nu veți mânca trupul Fiului Omului și nu veți bea sângele Lui, nu veți avea viață în voi”, căci: „Cel ce mănâncă trupul Meu și bea sângele Meu rămâne în Mine și Eu în el”; „Cine mănâncă Pâinea aceasta care se coboară din cer, viu va fi în veci”. Sf. Ioan adaugă: „Acestea le-a zis pe când învăța în sinagoga din Capernaum.” Asta înseamnă că acest mare cuvânt teologic și inițiativ a fost rostit cu o anumită solemnitate, în sinagogă, loc sfânt care va deveni Biserica.

Trebuie să observăm că această revelație era legată de „pâine”, ceea ce oferea o cale de înțelegere. Iisus nu a spus **cum** se va petrece această cină sfântă, la care El însuși va fi mâncarea și băutura. Însă nimeni nu L-a întrebat. Dumnezeu ne revelează adesea adevăruri dumnezeiești cu neputință de înțeles, dar nu ne-a interzis să-I cerem explicații, lămuriri, sau să întrebăm cum se vor împlini prociile³. Să ne reamintim că Maria, după ce a ascultat revelația maternității sale dumnezeiești, făcută de arhanghelul Gabriel, nu s-a îndoit – deși s-ar fi putut înțelege o asemenea îndoială din punct de vedere omenesc –, ci a întrebat „**cum** se va face aceasta.... [pentru că nu știu de bărbat]?” și era legitim să întrebe. În aceeași ordine de idei, putem să amintim că nenumărații contestatari ai lui Hristos, orbiți de faptul că venea din Nazaret, nu L-au întrebat niciodată: „unde Te-ai născut?”, întrebare care ar fi fost la mintea oricui. Iisus ar fi răspuns atunci: în Betleemul Iudeii, ceea

3. A se vedea nota 4.

ce ar fi închis discuția (în avantajul Său). Nu a arătat aceasta de la Sine, pentru că voia să fie crezut pe cuvânt. Însă în ceea ce privește pâinea cerească evreii ar fi putut să-l întrebe pe Iisus: „**cum?**”...

Este evident că această revelație e cu totul de neînțeles, dacă rămânem la nivelul formei, la aspectul fizic și material⁴. Însă noi, care suntem creștini de 2000 de ani, știm că, Iisus Hristos fiind o singură persoană, dumnezeiască [Unul din Sfânta Treime], în două firi, dumnezeiască și omenească, dacă ne împărtășim cu firea Sa omenească (ceea ce ne este ușor, pentru că împărtășim cu El această fire), ne împărtășim și cu firea Sa dumnezeiască, și deci putem fi îndumnezeiți. Însă transformarea pâinii materiale în Pâine Cerească, dumnezeiască – Trupul lui Hristos –

și a vinului material în Vin Cerească, dumnezeiesc – Sângele lui Hristos –, este o taină veșnică, o **taină dumnezeiască**. Trebuie să Îl credem pe Dumnezeu pe cuvânt, lucru pe care nu l-au făcut proto-părinții noștri, Adam și Eva, asta înseamnă a-L iubi pe Dumnezeu.

Când Domnul face această revelație incredibilă, inițiativă, în jurul Lui nu se află numai „Iudeii”, poporul, ci și Apostolii Săi și alți ucenici, probabil cei care fac parte (sau făceau parte) dintre cei 72 de ucenici. Or, și ei sunt șocați. Mai mulți zic: „Greu este cuvântul acesta; cine poate să-l asculte?” (adică să-l primească). Hristos, văzând că sunt scandalizați, spune atunci un alt cuvânt de căpătâi: „**Duhul este cel ce dă viață; trupul nu folosește la nimic. Cuvintele pe care vi le-am spus sunt duh și sunt viață.**” (In 6, 63) Iată **cheia** a ceea ce se revelează, după cum arată foarte bine Sf. Ioan Gură de Aur (cf. nota 4). Atunci „mulți dintre ucenicii Săi s-au dus înapoi și nu mai umblau cu El”. Este un moment foarte dificil, dureros, pentru oamenii prezenți și mai ales pentru Iisus. Cunosând tulburarea lăuntrică a Apostolilor Săi, El le spune celor Doisprezece: „Și voi? Nu vreți și voi să vă duceți?”. Căci vrea să pună la încercare credința lor în El, și prin El în Tatăl Său cel cerească. Era capital pentru viitor, pentru întemeierea Bisericii, ca cei Doisprezece să-L creadă pe Dumnezeu pe cuvânt, fără a înțelege⁵.

4. Sf. Ioan Gură de Aur dă o frumoasă explicație: soluția la „dificultatea” de care se împiedică Iudeii și ucenicii stă în „Duhul este cel ce dă viață; trupul nu folosește la nimic” (v. 64), cuvânt rostit de Hristos către sfârșit. Gură de Aur comentează: „ceea ce spun despre Mine trebuie înțeles duhovnicește; cel care ascultă cu un duh trupesc și pământesc nu înțelege nimic și nu trage niciun folos... **Trebuie să se înțeleagă cele spuse de Iisus în chip tainic și duhovnicesc...**”. Și Sf. Ioan adaugă: „**trebuie să întrebe și să nu oprească întrebările**”, ceea ce confirmă spusele noastre. Așa este. Cu toate acestea, trebuie să recunoaștem că, dacă pedagogia lui Hristos este admirabilă, este totuși dificilă: Dumnezeu așteaptă mereu foarte mult de la noi... Să mai spunem și că există un paragraf întreg la Sf. Ioan despre diferența dintre trupesc și duhovnicesc, fără niciun dispreț pentru trupul-materie (în susul p. 254).

5. Ca și Maria, Maica Domnului, ca și Sf. Mihail, voievodul cetelor cerești. Se poate chiar adăuga faptul că Hristos, ca om, la înfricoșătoarea

Petru atunci ia cuvântul și răspunde, în numele celor Doisprezece: „**Doamne, la cine ne vom duce? Tu ai cuvintele vieții celei veșnice. Și noi am crezut și am cunoscut că Tu ești Hristosul, Fiul Dumnezeului Celui viu.**” Nu am înțeles nimic din ce ne-ai spus, lucrurile acestea depășesc total înțelegerea noastră, cugetele și imaginația noastră. Dar Tu ești Hristos, singurul, adevăratul și unicul Mesia, Fiul Tatălui ceresc, Mântuitorul lumii. Te credem pe cuvânt, cuvintele Tale sunt Adevărul revelat, ele exprimă cugetele lui Dumnezeu, Tatăl Tău. Nu este nimeni în afară de Tine. Dacă Te-am pierde, am fi și noi pierduți pentru totdeauna, rătăciți în „întunericul și umbra morții”...

Sf. Ioan Gură de Aur subliniază cu finețe că Sf. Petru nu a spus numai că nu știm la cine să ne ducem, ceea ce este un adevăr „negativ”, dar a și adăugat numaidecât: „Tu

Sa încercare din Ghetsimani a ascultat de Tatăl Său ceresc fără a înțelege (Sf. Efreem: ca Dumnezeu, știa, iar ca om, nu știa).

ai cuvintele vieții veșnice”, ceea ce reprezintă un adevăr pozitiv, adică nu știm, dar credem în Tine și în Tatăl Tău, care Te-a trimis. Pentru că a vorbit în numele celor Doisprezece, în numele întregii Biserici ce va să vină și chiar, *in fine*, în numele întregii omeniri. Acest cuvânt este capital și mântuitor, pentru că toți Creștinii fac experiența duhovnicească, dificilă și tragică, a neputinței de a-L înțelege pe Dumnezeu, în fața căreia suntem nimiciți⁶. În această noapte tragică a necunoașterii lui Dumnezeu fiecare dintre noi poate să se agațe de acest colac de salvare pe care l-a aruncat Sf. Petru: „La cine ne vom duce?” Mulțumim Sfinte Petre! Cu adevărat Duhul Sfânt te-a inspirat în acel moment de căpătâi. Întru aceasta ai fost mare și te-ai arătat cap, călăuzitor, conducător al colegiului apostolic⁷. Acest rol va fi con-

6. Experiența tragică și mântuitoare a Sf. Siluan Athonitul (secolul 20), care a cunoscut Iadul vreme de ani de zile fără a înțelege ce i se întâmpla este un frumos exemplu. Îl putem cita și pe Sf. Martin (secolul 4), care a avut un moment de deznădejde după trădarea fraților săi episcopi la împăratul uzurpator Maxim, și căruia îngerul lui Dumnezeu i s-a arătat și i-a spus: Martin, trezește-te, căci nu numai slava ta este în primejdie, ci și mântuirea ta. În Occidentul romano-catolic din al doilea mileniu, mai putem cita pe Sf. Tereza de Avila și pe Sf. Ecaterina de Siena, care, după cum se spune, își pierduseră credința. Sunt sute de sfinți care au cunoscut această stare. Deși sunt păcătoși, cunosc aceste lucruri din experiența personală.

7. Petru va avea acest rol după Înălțarea lui Hristos. Însă această conducere nu va fi de ordin juridic sau administrativ, ci de ordin

firmit peste puțin timp, când Hristos le va pune această întrebare ucenicilor Săi: „Dar voi, cine ziceți că sunt?”, iar Petru va răspunde, în numele celor Doisprezece: **„Tu ești Hristosul, Fiul Dumnezeului celui Viu”** (Mt 16, 16; Mc 8, 29; Lc 9, 20). Fiindcă a vorbit după Duhul Sfânt. Pe această piatră teologică Hristos Își va clădi Biserica Sa, al cărui cap este El, în vecii vecilor.

Acest cuvânt al lui Petru confirmă „marea dragoste și adevăratul atașament” al celor Doisprezece față de Hristos, după cum subliniază Gură de Aur. Dar ne putem întreba: oare acest lucru era adevărat pentru toți? Și pentru Iuda, care era și el acolo? Gură de Aur răspunde: Hristos „nu-l laudă pe Petru [pentru că Duhul Sfânt este Cel care l-a inspirat]. Însă adaugă de îndată: Eu v-am ales [după porunca Tatălui Meu ceresc] și știu cine sunteți; și unul dintre voi este diavol”. (In 6, 70). Sf. Ioan Evanghelistul adaugă: „El zicea de Iuda Iscarioteanul”. Hristos este perfect conștient de realitatea duhovnicească a oamenilor, ca Dumnezeu și ca Om, dar voia să-l mântuiască pe Iuda. Bunătatea lui Dumnezeu nu scuză păcatele noastre. Fie binecuvântat în veci pentru Înțelepciunea și Milostivirea Sa.

Pr. Noël TANAZACQ, Paris

duhovnicesc (Fapte 15/6-29, și mai ales versetele 22 și 28, care sunt un monument de eclezioogie). Vom regăsi acest duh în cel deal 34-lea Canon apostolic (secolul 4), care este temeiul ecleziologiei ortodoxe.

CUVÂNT FILOCĂLIC

AVVA ISAIA

DESPRE BUCURIA FĂCUTĂ SUFLETULUI CARE VOIEȘTE SĂ SLUJEASCĂ LUI DUMNEZEU (I)

Întâi și întâi te îmbrățișez în frica lui Dumnezeu și te rog să-I mulțumești deplin ca osteneala ta să nu fie fără folos, ci să o primească Dumnezeu întreagă, făcându-ți bucurie. Căci oricine își dă osteneala și câștigă din aceasta, se bucură și socotește ostenelele pe care le-a răbdat ca nimic, fiindcă a învățat din ele. Cel ce s-a căsătorit cu o femeie, dacă ea l-a odihnit și l-a păzit cu râvnă, inima lui se bucură de ea și îi arată încredere. Cel ce a purtat un război și a disprețuit moartea sa, luptând pentru împăratul său, a înaintat până s-a incununat. Acestea sunt fapte ale vieții acesteia care pier și se împlinesc aici. Dar omul se bucură de ele, deoarece a înaintat prin împlinirea lor. Dar câtă bucurie trebuie să cugeți că va avea sufletul care a început să slujească lui Dumnezeu și și-a desăvârșit lucrarea lui?¹ Căci la ieșirea lui din lumea aceasta, va

1. Monahul Augustin dă la notă un fragment din Cod. sinaitic 961, din sec. XV, p. 318: „Ce trebuie cugetat despre bucuria ce va veni sufletului care s-a hotărât să slujească lui Dumnezeu și să-și desăvârșească lucrarea? De fapt, la ieșirea lui din lumea aceasta, lucrul lui va merge înaintea lui și se vor bucura cu el îngerii lui Dumnezeu, pentru că l-au văzut mintuit de stăpîniile întunericului. Căci cînd sufletul va ieși din lume, vor merge împreună cu el îngerii și-l vor întîmpina toată e puterile întunericului, voind să-l împiedece, cercetîndu-l de are ceva de-al lor în el. Atunci nu îngerii vor lupta pentru el, ci faptele pe care le-a făcut îl împrejmuiesc împotriva aceluia, ca să nu se atingă de el. Ia r cînd vor învinge faptele lui, vor cînta îngerii înaintea lui pînă se va întîlni cu Dumnezeu întru veselie. Și atunci, în acea oră va uit a de toată osteneala și de toată lucrarea, în lumea aceasta. Deci și noi, fraților, să împlinim lucrarea noastră, lucrînd bine în scurt a și greaua viață de aici, ferind lucrul nostru de tot lucrul rău (de toată lucrarea rea), pînă ce ne vor scăpa mințile de ispitele celor vicleni ce vor veni înaintea noastră. Căci vor cerceta cu putere tot lucrul nostru, fiind răi și fără

face să meargă înaintea lui lucrarea lui și se vor bucura cu el îngerii când îl vor vedea scăpat de stăpânirile lumii. Deoarece când va ieși sufletul, vor merge cu el îngerii și vor ieși în întâmpinarea lui toate puterile întunericului, voind să-l ia în stăpânire de vor avea ceva de-al lor în el. Dar atunci nu îngerii vor lupta pentru el, ci faptele pe care le-a făcut. Ele îl vor înconjura și-l vor păzi de acele puteri, ca să nu se atingă de el. Iar de vor învinge faptele lui, vor cânta înaintea lor îngerii, pînă ce vor ajunge la Dumnezeu întru veselie. În ceasul acela se va uita tot lucrul lumii acesteia și toată osteneala ei. Să punem deci toată puterea noastră, lucrând bine în scurta vreme de acum, pentru a scăpa lucrul nostru de tot răul, ca să ne putem mîntui de mâinile stăpînitorilor ce caută să ne ducă cu ei. Căci sunt vicleni și fără milă.

Deci fericit este cel în care nu se va afla ceva din ale celor potrivnici, căci bucuria și veselia, odihna și cununa lui vor fi peste măsură.² Toate ale lumii acesteia se schimbă, atît cei ce lucrează pentru viață, cît și cei ce au fost căsătoriți, și toate celelalte de care am vorbit. Iubite frate, să punem toată puterea noastră în lacrimile înaintea lui Dumnezeu, poate se va milui de noi bunătatea Lui și ne va trimite puterea, pînă ce vom birui prin faptele ce le-am săvârșit pe stăpînitorii răutății, care

milă. Fericit cel în care nu se va afla nimic de al lor, deoarece veselia și bucuria lor va fi vecinică.

2. Vor fi peste măsura proprie celor create, vor fi bucurie, odihnă și slavă ce vor iradia din bucuria, odihna și slava dumnezeiască.

vin înaintea noastră. Să ne îngrijim din inimă, să ne dobîndim dorirea lui Dumnezeu, care ne va mîntui pe noi de mâinile Vicleanului, când va ieși acolo, în întâmpinarea noastră. Să iubim, ca să iubim pe săraci, ca să ne scape de iubirea de arginți, când va ieși întru întâmpinarea noastră.³ Să iubim a trăi în pace cu toți, mici și mari, ca să ne păzească de ură, când va ieși în întâmpinarea noastră.⁴ Să iubim pe toți frații noștri, neavînd nici o ură în inima noastră față de cineva, nici răsplătind cuiva cu rău (Rom. 12,17), ca să ne păzească pe noi de Veliar, când va ieși în întâmpinarea noastră. Să iubim smerita cugutare în toate, suportînd cuvîntul aproapelui și când ne va lovi sau osândi. Căci aceasta ne va păzi de mîndrie, când va ieși întru întâmpinarea noastră⁵. Să

3. Iubirea de săraci va întîmpina sufletul nostru la ieșirea lui din trup. Săracii, prin mila ce o trezesc în noi, față de noi, ne ajută ei înșiși să ne mîntuim. Sunt lăsați și ei de Dumnezeu să existe din iconomia Lui! Dacă nu le arătăm atenție, disprețuim acest plan al lui Dumnezeu cu ei, disprețuim trimiterea lor de către El în fața noastră, pentru a ne scăpa de uscăciunea zgîrceniei egoiste, pentru a ne face mai umani și deci pentru a ne mîntui.

4. Așa cum ne va preda zgîrcenia iadului, cînd vom ieși cu sufletul din trup, așa ne predă și ura, dacă n-am avut pace cu semenii noștri. Acestea vor ieși din nou la iveală atunci, da r vor fi scoase la iveală și de vrăjmași demoni care le-au promova t în noi, folosindu-se de cele ce ne ispitesc din lume. În acest sens aceia s-au făcut stăpînitorii lumii, închizînd transparența ei spre Dumnezeu, ca operă a lui Dumnezeu, prin petrecerea lor „în vîzduhul ei” (n. tr.).

5. Mîndria ce am avut-o pe pămînt va ieși în înt-

cîstigăm cinstirea aproapelui, căutând să nu-l criticăm în nimic. Aceasta ne va păzi de vorbirea lui de rău când va ieși în întîmpinarea noastră. Să disprețuim nevoia de lume și cinstirea ei, ca să ne mîntuim de critica ei când va, ieși întru întîmpinarea noastră.⁶ Să învățăm limba noastră să exprime meditația la Dumnezeu, să grăiască dreptatea și rugăciunea, ca să ne păzească de minciună, când aceasta va ieși în întîmpinarea noastră.⁷ Să ne curățim inima și trupul de poftă, ca să ne mîntuim de necurăție, cînd va ieși în întîmpinarea noastră.⁸ Căci toate acestea vor căuta să stăpînească sufletul cînd va ieși din trup. Dar virtuțile îi vor ajuta, dacă le-a dobîndit. Care înțelept nu va voi să-și dea sufletul morții, ca să-l scape de toate acestea? Să ne punem deci toată puterea noastră, și mare este puterea Domnului nostru Iisus Hristos ca să ajute smereniei noastre.⁹

Căci știe că (cel pe care îl ajută) este om

împinarea noastră cînd sufletul nostru va ieși din trup. Dar smerita cugetare cu care i-am răspuns, ne va păzi de ea.

6. Dacă am iubit lumea, cînd vom ieși cu sufletul din trup ne va pune într-o lumină nefavorabilă, care ne va opri să intrăm în lumina lui Dumnezeu.
7. Minciuna practică de noi ne va întîmpina însoțindu-ne cînd sufletul nostru va ieși din trup.
8. De nu ne-am curățit inima și trupul de necurăție, va ieși și aceasta în întîmpinarea noastră, cînd ne va ieși sufletul din trup.
9. Monahul Augustin: „Să ajute slăbiciunii omului”. Dar poate avea și înțelesul că cu cît dă Hristos omului mai multă putere, cu atît se smereste acesta mai mult, sau viceversa: cel ce se mîndrește, slăbește în puterea de-a se feri de păcate.

și i-a dat lui pocăința pînă la ultima răsufare.¹⁰ Să-ți îndreptezi deci gîndul spre Dumnezeu, ca să te păzească pe tine. Nu da atenție nevoii de lume, socotind că este vreo nădejde în ea, ca să te poți mîntui cînd vei părăsi cele ale lumii și vei pleca din ea.¹¹ Iar cele ce le vei face pentru Dumnezeu, acelea le vei afla ca o bună nădejde în ceasul trebuinței. Urăște cuvintele lumii, ca inima ta să vadă pe Dumnezeu.¹² Iubește să te rogi neîncetat, ca să ți se lumineze inima.¹³ Să nu iubești lenea, ca să nu te întristezi cînd vei ajunge la învierea dreptilor. Păzește-ți limba, ca să ți se lumineze inima. Să nu iubești lenevia, și fri-

10. Pocăința este și ea din puterea lui Hristos. Dar pocăința e o mărturie a omului, atît despre slăbiciunea lui, cît și despre puterea de-a depăși păcatul făcut din slăbiciune. E o putere întru neputință. E o putere a lui Dumnezeu dată omului spre a-și recunoaște neputința, dar și nădejdea în El.

11. Nu se mîntuiește omul punându-și nădejdea în cele ale lumii. Nu prin cîștigarea lor se mîntuiește, ci prin disprețuirea lor. Aceasta se va vedea la ieșirea sufletului din trup, cînd va lăsa toate ale lumii și cînd de se arată că s-a legat prea mult de lume și mai puțin de Dumnezeu, nu se va mîntui.
12. Urăște cuvintele prin care sunt lăudate sau înfrumusețate mai mult decît trebuie cele ale lumii, prin care se arată că prin ideile despre lume dobîndim totul sau că plăcerile ei sînt fără sfișit. Numai dacă vedem că lumea nu e ultima realitate, vedem dincolo de ea pe Dumnezeu.
13. Aci se poate vedea practica rugăciunii neîncetate încă în sec. IV și credința că ea aduce lumina lui Hristos în inimă, deci practica isihăștilor din sec. XIV. Rugăciunea ține pe Hristos în conștiință ca lumină sau ca sens al vieții.

ca lui Dumnezeu va locui în tine.¹⁴ Transmite acum bogatului lipsit de vedere (această frică), ca să nu fii disprețuit între sfinți și lipsit de bunătățile lor. Urăște pofta de mâncări, ca să nu te împiedece Amalic.¹⁵ Nu te grăbi în slujirile tale lui Dumnezeu (în liturgiile tale), ca să nu te mănânce fiarele.¹⁶ Iubește pe cei credincioși, ca să fi miluit prin ei. Dorește pe sfinți, ca râvna lor să te mănânce.

Adu-ți aminte de Împărăția cerurilor, ca dorirea ei să te atragă pe încetul spre ea. Gîndeste-te, la gheena, ca să

-
14. Frica de Dumnezeu înseamnă simțirea prezenței lui Dumnezeu, cel atotputernic, care ne poate da fericirea veșnică, dar ne poate lăsa, de nu facem voia Lui, și în nefericirea veșnică. Dar numai hărnicia în a face voia Lui ține trează în noi simțirea prezenței Lui.
15. Să nu te împiedice lăcomia să ajungi la Dumnezeu.
16. Să nu te mănânce fiarele demonice.

urăști faptele ce te duc la ea. Sculându-te dimineța, în fiecare zi, gândește-te că vei da răspuns lui Dumnezeu despre toată fapta și nu vei păcătui față de EL și frica lui Dumnezeu va locui în tine. Pregătește-te să-L întâlnești și vei face voia Lui. Cercetează-te pe tine aici în fiecare zi în ce ai rămas în urmă, și nu te vei înfricoșa în ceasul de nevoie al morții. Să vadă frații tăi faptele tale și pizma ta nu-i va mânca pe ei. Cercetează-te pe tine în fiecare zi, ce patimă ai biruit dar să nu te încrezi în tine. Căci mila și puterea lui Dumnezeu este care a făcut-o. Nu te crede pe tine credincios până la răsuflarea din urmă. Să nu te înalți cu cugetul că ești bun, căci nu te poți încredința pe tine vrăjmașilor tăi.¹⁷ Nu te încrede în tine, cât timp ești în viață, până ce nu ai trecut peste toate stăpâniile întunericii.¹⁸ Privește, frate, cu trezvie la duhul care aduce întristare omului, căci multe vânări le îndreaptă spre tine până ce te face neputincios. Căci întristarea după Dumnezeu este bucuria de a te vedea pe tine în voia lui Dumnezeu. Ea este supărarea vrăjmașului. Căci cel ce-ți spune: „Unde ai să fugi, căci nu ai pocăință”?, e vrăjmașul. Și o spune aceasta omului, ca să-l facă să lepede înfrânarea. Dar întristarea după

Dumnezeu nu i se opune omului, ci-i spune: „Nu te teme, ci vino iarăși” (la mine). Căci văzând că omul e neputincios, îl întărește iarăși, spunându-i: „Ai inima cuminte față de gândurile tale și acestea ți se vor ușura”; câtă vreme pe cel ce se teme de ele îl face să se topească sub greutatea lor. Fiindcă cel ce se teme de lucrările lor, se arată că e necredincios în Dumnezeu. Dar a nu se măsura pe sine (a nu căuta să constate la ce măsură a ajuns) și a se avea pe sine necunoscut, arată pe om că nu e împins de patimile lui spre a-și împlini voile sale, ci ale lui Dumnezeu¹⁹. Dar cel ce voiește să-și spună cuvântul lui în multe, arată că frica lui Dumnezeu nu este în el. Căci frica lui Dumnezeu e păzitoare și ajutor al sufletului, întărire a vocii lăuntrice de-a pierde pe toți dușmanii ei.

Pr. Lucian Podar

17. Cine se crede în sine, se încrede în diavol. Căci acela îl face pe cineva să se mîndrească cu faptele sale sau că a învins vreo patimă a sa.

18. Dacă ai trecut peste toate stăpîniile sau ispitele întunericii, nu te mai încrezi în tine, care este și ea o dovadă că ești rob al unei astfel de stăpîniții a întunericii, al neobservării că nu ești prin tine liber de tot păcatul, că ești încă supus egoismului și nepredat deplin lui Dumnezeu.

19. Întristarea după Dumnezeu are loc cînd se trăiește la îndemnul vrăjmașului faptul de-a nu avea pocăința și de-a părăsi înfrînarea. Dar dacă această stare e o întristare după Dumnezeu, ea nu i se impune, ci simte pe Dumnezeu că îl cheamă la El și-i întărește inima împotriva gîndurilor amintit e ce-i vin de la vrăjmașul. Numa i cel ce se încrede în sine, măsurîndu-și progresul, nu se află de fapt într-o legătură cu Dumnezeu, adică nu simte o întristare la ispița descurajatoare a vrăjmașului de-a părăsi înfrînarea. Deci e mai bine să aibă omul o întristare la asemenea ispite și a socoti că nu se cunoaște, decît a se „măsura” pe sine cu încredere. Avem și aci foarte subtile analize ale stărilor paradoxale ale sufletului. Inima e conștiința plină de simțire a omului care-și poate vedea gîndurile ca opuse ei.

Dicționar LITURGIC

DESPRE FOLOSUL PRIVEGHERII SAU AL RUGĂCIUNII DIN TIMPUL NOPTII (II)

Mântuitorul Hristos este exemplul desăvârșit de rugăciune, pentru că El Însuși se ostenea adesea, nu doar câteva ceasuri din noapte, ci întreaga noapte, rugându-se (cf. Lc. 6, 12). El ne-a arătat și scopul privegherii, care este dobândirea trezviei sau a stării de atenție, atât față de ispitele ce vin de la diavolul, cât și pentru păstrarea „candelei” sufletești aprinse, pentru că „Mirele” poate veni în orice clipă.

El ne îndeamnă: *„Să fie mijloacele voastre încinse și făcliile aprinse în mâinile voastre și voi fiți asemenea oamenilor care așteaptă pe stăpânul lor când se va întoarce de la nuntă. Fericite sunt slugile acelea pe care, venind stăpânul, le va afla veghind. Sau seara, sau la miezul nopții, sau la cântatul cocoșului, de-i va afla pe ei priveghind, sunt fericiți. Iar aceasta să știți, că, de-ar ști stăpânul case când vine furul, ar veghea și n-ar lăsa să i se spargă casa. Deci și voi fiți gata, că în ceasul în care nu gândiți Fiului Omului va veni.”* (Lc. 12, 35-40)

În alt loc, în pilda bunului semănător, Mântuitorul ne arată că *„vrăjmașul seamănă neghină între grâu noaptea”* (Mt. 13, 25), în timp ce oamenii dorm, adică faptele bune ale oamenilor sunt de multe ori corupte și amestecate cu cele rele, din cauza lipsei de atenție. De asemenea, trebuie să recunoaștem că cele mai grele păcate le săvârșesc oamenii noaptea, ca să nu fie văzuți de ceilalți, pentru ca rușinea lor să fie mai mică sau pentru a nu fi pedepsiți de lege. De aceea, lucrarea creștinilor ar trebui să contrabalanseze într-un fel toată lucrarea celui rău și a slujitorilor lui, chiar și în timpul nopții. Iată ce le scrie Sf. Apostol Pavel tesalonicienilor: *„De aceea să nu dormim ca și ceilalți, ci să priveghem și să fim treji. Fiindcă cei ce dorm, noaptea dorm, și cei ce se îmbată, noaptea se îmbată. Dar noi, fiind ai lui Dumnezeu, suntem treji... Fie că veghem, fie că dormim, împreună cu El să trăim.”* (I Tes.

5, 6-10) Iar corintenilor le zice: „Privegheați, stați tari în credință, întăriți-vă, îmbărbătați-vă.” (I Cor. 16, 13)

În scrierile Noului Testament vedem că privegherea și rugăciunea din timpul nopții erau lucrări firești ale primilor creștini și nu lucrarea exclusivă a unei anumite categorii de credincioși (cum tindem să credem în prezent că trebuie să fie doar lucrarea celor din mănăstiri). Apostolul Petru este sculat noaptea în temniță de către înger: și însuși descuind „poarta de fier” a venit „la casa Mariei, unde se aflau adunați mulți” (Fapte. 12, 7, 10, 12), desigur, nu spre a dormi, ci pentru rugăciune. Apostolii Pavel și Sila, rugându-se pe la miezul nopții în temnița cetății, au cântat un imn celor ce-i ascultau înlănțuiți, când, pe neașteptate, s-au zguduit de cutremur zidurile închisorii și s-au deschis porțile și s-au desfăcut pe dată legăturile tuturor (Fapte 16, 25-26).

Pavel ține cuvântare până în zorii zilei în mijlocul comunității din Troada, iar după ce tânărul Eutihie adoarme, cade pe fereastră de la catul al treilea al casei, moare și este înviat de către Pavel (Fapte 20, 7-11).

Dumnezeieștii Părinți au înțeles din viața Mântuitorului și din experiența Sfinților Apostoli că fără osteneală, rugăciune de noapte și priveghere creștinul nu se poate curăți de păcat și nu poate dobândi harul lui Dumnezeu.

Sfântul Niceta de Remesiana (sec. IV-V) ne-a lăsat o cuvântare care ne poate ajuta să înțelegem cum se raportau Părinții Bisericii la privegherea de noapte și cât de mare este folosul acesteia pentru tot creștinul¹. El zice: „De ești sfânt, iubește privegherile, pentru ca, păzind prin priveghere

1. Sfântul Niceta de Remesiana, *Despre privegherile robilor lui Dumnezeu*, în *Opere*, trad. lect. dr. Ovidiu Pop, Editura Sofia, București, 2009.

vistieria ta, să te păstrezi în sfințenie. De ești păcătos, aleargă mai grabnic, pentru ca, priveghind și rugându-te, să te purifici, în timp ce, lovindu-ți pieptul, strigi tot mai des: „de cele ascunse ale mele curățește-mă, Doamne, și de cele străine ferește pe robul Tău” (Ps. 18, 31). Iar pe cel care dorește a se curăța de acum de cele ascunse, cu siguranță nu-l mai încântă a se murdări cu aceste păcate²; iar în alt loc spune: „Cel ce a gustat înțelege și simte câtă apăsare a pieptului este lepădată, câtă amorțire a minții este izgonită, câtă lumina cuprinde inima celui ce priveghează și se roagă, ce har, ce prezență bucură toate părțile trupului. Priveghind se îndepărtează toată spaima, se naște încrederea, slăbește stăpânirea cărnii, patimile se topesc, iubirea se întărește, nesocotința dă înapoi, se apropie înțelepciunea, mintea se ascute³, greșeala

2. Ibidem, p. 119.

3. Evagrie Ponticul (+ 399), care a pus bazele teo-

slăbește, capul relelor, diavolul, e rănit de sabia Duhului... Bună este cugetarea de peste zi, dar mai plină de folos este cea de peste noapte; căci ziua ne tulbură nevoi felurite, preocupările abat mintea, grijile multe spulberă simțirea. Noaptea este liniștită, noaptea este tainică, se arată potrivită pentru rugăciuni, nimerită pentru cei ce veghează, atunci când pe tot omul, ușurat de preocupările trupești, îl ține cu vederea încordată la sfintele vederi.”⁴

Pr. Daniel Stîngă

logice ale asceticii răsăritene, în tratatul său *Despre cele opt gânduri* (ale răutății) așează privegherea și rugăciunea între remediile generale ale sufletului, zicând că „mintea rătăcitoare o stabilizează citirea, privegherea și rugăciunea” (a se vedea volumul *În lupta cu gândurile – Despre cele opt gânduri ale răutății și Replici împotriva lor*, comentarii de Ieromonah Gabriel Bunge, trad. diac. Ioan I. Ică jr., Editura Deisis, Sibiu, 2006, p. 135.

4. Sfântul Niceta de Remesiana, *op. cit.*, p. 129.

DOMNUL BATE LA UȘĂ

*Iată, stau la ușă și bat;
de va auzi cineva glasul Meu și va deschide ușa,
voi intra la el și voi cina cu el și el cu Mine.*

(Apocalipsa Sfântului Ioan Teologul)

ÎN INIMA FIECĂRUIA DINTRE NOI ESTE UN LAZĂR ÎNVIAT DIN MORȚI, DUPĂ ANI ȘI ANI DE CĂUTĂRI

Lazăr era un copil cu totul deosebit. A avea cinci anișori și era comoara familiei, care trecuse prin multe greutăți, iar părinții îl iubeau mai mult decât orice pe lume. Părinții își doreau mult un prunc, bucuria căsătoriei își aștepta roadele, însă, cu toate că au înălțat multe rugăciuni către Domnul și Preacurata Sa Maică, Maria nu rămânea însărcinată. În fiecare seară soții își plecau genunchii la rugăciune, și de multe ori udau cu lacrimi podeaua, doar le va trimite Domnul un prunc. La început își doreau mai mulți, „câți o da Domnul, pe toți cu drag îi vom primi”, spunea Maria; dar anii treceau și parcă rugăciunea nu era primită. O tăcere puneă la încercare credința celor doi. Au mers pe la multe mănăstiri, au mers și în pelerinaje la sfinți, peste tot au pus din inimă rugăciune ca Domnul să le îplinească cererea. Mulți duhovnici i-au îndemnat să se lase în voia Domnului, să nu silească lucrurile, ci să fie răbdători și pe toate să le primească cu dragoste și mulțumire.

Dar timpul trecea... Și mult s-a smerit inima Mariei. Seară de seară au început să zică: „Doamne, trimite-ne o fetiță, chiar dacă nu vom mai avea alți copii, doar sănătoasă să fie...”

Apoi, după un timp: „Doamne, chiar și dacă nu e fetiță, băiat să fie, dar să fie sănătos... Te rugăm Doamne, nu ne lăsa...”

Așa au mai trecut niște ani. Greu încercată a fost credința Mariei, dar și a lui Matei, până când au început să zică: „Doamne, fie voia Ta în toate; ce crezi că ne este spre mân-

tuire, aia să ne trimiți... Iar de crezi că nu trebuie să avem un prunc, vom duce și această cruce.”

La scurt timp Maria a rămas însărcinată. Bucuria le-a fost nemăsurată! Faptul că Domnul le-a ascultat rugăciunile le-a schimbat viața. S-au apropiat de Biserică, erau nelipsiți de la slujbe. Bucuria însă nu a durat mult... Sarcina a început să aibă complicații, iar Maria a luat calea spitalelor și a vizitelor medicale, care nu se mai terminau.

Părerii peste părerii ale multor medici au pus un vâl peste credința Mariei. Tristețea s-a așezat în inima ei și cu greu ducea orice zi care mai anunța o vizită la spital. Chiar dacă mulți au insistat ca sarcina să fie întreruptă, Matei a știut să o convingă să o ducă până la capăt.

Ultimele trei luni Maria le-a petrecut la pat. Dar ziua mult așteptată a venit! Domnul a adus pe lume un prunc. Lazăr s-a născut cu multe greutăți, iar când l-au văzut prima dată bucuria le-a fost atât de mare, încât toată negura ispitelor și a suferințelor s-a risipit.

Mult i-a întărit în credință micuțul Lazăr pe părinți. Pentru dânsul mergeau la biserică și îl împărtășeau în fiecare duminică. Era o adevărată binecuvântare. I-au dat pruncului tot ce aveau mai bun, comori pentru *comoara* familiei. Iar Lazăr creștea, dar nu vorbea... Și aceasta

a fost o cruce greu de dus. Părinții vorbeau, Lazăr tăcea. Au încercat pe la toți medicii. Pruncul nu avea nimic, dar nu vorbea.

Anii treceau, Matei s-a apropiat și mai mult de biserică. La recomandarea duhovnicului, seara citea din Scriptură, iar Maria și micuțul Lazăr ascultau, cumiți.

Într-o seară, Matei a deschis Noul Testament și a citit cuvintele Mântuitorului: „*Iată, stau la ușă și bat; de va auzi cineva glasul Meu și va deschide ușa...*” Auzind acestea, Lazăr s-a ridicat și a alergat la ușă să deschidă.

Tatăl i-a zis, însă: „*Dragul tatei, Lazăr, puiule! Ce vrei să faci? Unde alergi?*”

Lazăr nu s-a oprit. A pus mâna pe clanță și deschizând ușa a strigat cu convingere: „**Domnul bate la ușă!**”

Maria s-a cutremurat și a scăpat farfuria din mâni. Matei a îngenuncheat, făcându-și cruce... Ambii plângeau... Lacrimi de bucurie, stele răsărite din îndelungată suferință.

Lazăr nu a înțeles de ce părinții plâng, și cu mare bucurie a strigat a doua oară: „**Domnul bate la ușă!**”

Într-adevăr, de mulți ani bătea Domnul la ușa inimii Mariei și a lui Matei, dar a reușit să le deschidă cu adevărat doar prin micuțul Lazăr. Câți ani de rugăciune, câți ani de căutare! Dar iată, Domnul era cu ei! Stătea la ușa inimii lor și bătea, însă doar Lazăr a aflat cheia și a deschis. Mulți ani a avut răbdare Domnul până a găsit cheia.

Oare și la ușa inimii mele stai, Doamne, și bați?

Cât timp o fi trecut de când aștepti cu nerăbdare?

Câte primăveri s-au scurs de când cauți cheia sufletului meu?

Câți ani te-am căutat! Tu unul ai știut să mă găsești.

Câte nopți te-am chemat! Tu unul ai știut să răspunzi inimii mele cu duioșie și dulceață.

Câte lacrimi nu am vărsat! Tu unul ai știut să le prefaci în mărgăritare, din care au răsărit raze de nemăsurată nădejde.

De câte ori am spus că *nu mai pot?* Tu singur pe toate le-ai putut face și desăvârși.

De câte ori am spus că *plec?* Tu singur ai știut să mă întorci din cale și m-ai adus la ușa la care bați.

Câte căderi nu am avut! Tu unul ai știut să mă ridici.

De câte ori nu m-am împiedicat! Tu unul ai știut să mă îndrepti.

De câte ori nu te-am uitat... **Tu unul ai știut mereu, fără de încetare, a-mi șopti cu dragoste: „Iată Eu stau la ușă și bat...!”**

† *Atanasie de Bogdania*

Arhiereu Vicar al Episcopiei Ortodoxe Române a Italiei

ZELUL ȘI GELOZIA DINTOTDEAUNA A LUI DUMNEZEU ȘI A NOASTRĂ, A CELOR DE AZI

Am hotărât să scriem despre această însușire a Preasfintei Treimi deoarece are corespondență în viața noastră, fiindcă nu-mai astfel reușim să intuim care ar fi menirea duhovnicească la care fiecare este chemat să tindă.

A DOUA PORUNCĂ ÎN CONTEXT

Ca cititori ai Scripturii, luăm act pentru prima dată de *zelul* lui Dumnezeu în cadrul Decalogului, prin deslușirea Celei de-A Doua Porunci, în care Însuși Yahweh¹ vorbește despre Sine: „Să nu-ți faci idol, nici vreo înfățișare a celor câte se află sus, în cer, jos, pe pământ, sau în apele de sub pământ. Să nu te închini lor și să nu le slujești, căci Eu sunt Domnul Dumnezeul tău, Dumnezeu *gelos* – care pun păcatele părinților asupra copiilor, până la a treia și a patra generație –

1. Referindu-ne la Numele propriu prin excelență al lui Dumnezeu, în Vechiul Testament, folosim deseori cuvântul YAHWEH, pentru a ne aminti că El Și-a descoperit identitatea apelativă în rădăcina verbului „a fi”, care, conform specialiștilor, se pronunță *Yahweh*, dar și *yehova*, după cum scriu și rostesc unii. Și facem aceasta ca să înțelegem că din însăși numirea pe care unii și-o dau lor înșilor răstălmăcesc Scriptura.

pentru cei ce mă urăsc, și Mă milostivesc de mii și mii, pentru cei care Mă iubesc și păzesc poruncile Mele.” (Ieș. 20, 5)

Idolatria, în forma ei grosolană, ca adoraie a obiectelor fabricate de mâna omului², dar și a lucrurilor din natură, era un păcat deosebit de grav, căci presupunea jignirea Creatorului și coborârea Domnului nici măcar la nivelul omului, ci mai jos, la stadiul celor neînsuflețite. De la măreția descoperirilor duhovnicești de care Israel se bucurase, cum ar fi revelația din rai, Legământul cu Noe, Avraam, Isaac și Iacov ori descoperirea sinaitică, să se ajungă la o asemenea confuzie (o dată cu trecerea timpului, din nefericire) a fost o cădere cumplită.

Această apostazie a avut drept consecință o viață și o morală promiscue, căci slujirea vițelului, a baalilor, a așerelor, a zeităților canaanite și a celorlalte popoare însemna închinarea la diavoli, care uneori se făcea chiar și prin jertfirea de vieți umane. Obiectul cultural atrăgea după sine și formele vieții cotidiene, care puteau fi orgii, puteau fi nedreptăți și ilegalități. Să citim și să

2. „Fiind deci neamul lui Dumnezeu, nu trebuie să socotim că dumnezeirea este asemenea aurului sau argintului sau pietrei cioplite de meșteșugul și iscusința omului.” (Fapt. 17, 29)

înțelegem bine, pentru că porunca a doua vorbește clar: „să nu te închini lor și să nu le slujești”, ceea ce ne ajută să vedem că omul a avut tot timpul nevoia de a manifesta prin vorbe, fapte și gesturi sentimentul religios față de o divinitate. Atunci când era îndreptat greșit, viața lui decădea: „Ia seama! Să nu faci vreun legământ cu cei care locuiesc în țara în care vei merge ... Să nu vă închinați altui zeu, căci Domnul Dumnezeu se numește «Gelos». El este un Dumnezeu plin de râvnă.” (Ieș. 34, 12-14)

Ca atare, atenționarea legată de pedeapsa copiilor din cauza păcatelor părinților este ceva firesc: dacă părinții au făcut în mod greșit anumite lucruri, dacă au trăit în dansuri și beții (ritualice) și au zămislit așa, consecințele nu trebuie puse pe seama unui Dumnezeu pedepsitor, ele apar de la sine. Mai mult, dacă omul caută să împlinească poruncile și să se umple de harul divin, „Dumnezeu va veni și se va sălășlui în el”.

RĂDĂCINĂ ȘI ÎNȚELES

Textul Scripturii, binecuvântat de Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române, traduce originalul ebraic prin „Eu, Domnul Dumnezeuul tău, sunt un Dumnezeu *zelos*...”, ζήλωτής fiind „un sens nou al termenului, care în greaca clasică înseamnă „adept plin de râvnă”; I se aplică aici lui Dumnezeu ca Unuia care nu admite rival și în acest sens corespunde bine ebraicului *qannā*”.

Așadar, din cauza faptului că „nimeni nu poate să slujească la doi domni³, căci sau pe unul îl va urî și pe celălalt îl va iubi, sau de unul se va lipi și

3. Este bine să conștientizăm că atât porunca Decalogului cât și porunca mateiană au același subiect: *slujirea*, intrinsecă ființei umane, ambele texte folosind verbul „a sluji”, ceea ce trimite la o formă de cult. (Maica Siluana Vlad)

pe celălalt îl va disprețui” (Mat. 6, 24), fiindcă este imposibil să facem și binele și răul în același timp, Dumnezeu ne cere insistent să Îi fim devotați cu toată ființa noastră, cu sentimentele, gândurile, faptele de zi cu zi, după cum și El are zel în a ni se jertfi, încă o dată și încă o dată în sfânta liturghie. Zelul său a constat în a se ține de cuvântul pe care Și L-a dat, acela „de a ne scoate din slujirea idolilor”, în a ne avea doar pentru Sine, în a ne binecuvânta cu o mulțime de daruri duhovnicești și materiale.

O tenacitate și o abnegație atât de constante, chiar și în momentele de rătăcire ale omului (și vechi și nou), mai aflăm doar la sfinți. Iată în ce constă zelul Domnului!

„ȘI SĂ LUĂM SEAMA UNUL
ALTUIA, (...) FĂRĂ SĂ PĂRĂ-
SIM BISERICA NOASTRĂ (...)”
EVR. 10, 24-25

Atunci când a fost vorba de slujirea Sa arhierescă, Hristos a fost plin de o râvnă deosebită. Dacă iubirea divină poate fi înțeleasă ca raportare în primul rând la om și abia apoi la întreaga creație, zelul divin se întrevede și din felul în care Hristos S-a raportat la templu. De exemplu, la vârsta de 12 ani, după ce este găsit de dreptul Iosif și de Maica Sa, El le spune că nu ar fi trebuit să se îngrijoreze așa de tare, căci „oare nu în cele ale Tatălui Meu?” Apoi, când Hristos i-a alungat din templu pe zarafi, ucenicii își aduc aminte că „râvna casei Tale L-a mâncat”; adică Eu, Domnul, am avut și am o dorință neînchipuit de mare ca bisericile să fie îngrijite, împodobite și să nu-și piardă menirea pentru care au fost întemeiate, mântuirea credincioșilor.

Din acest zel (sau, cum spune Mântuitorul, „cu dor am dorit să mănânc cu voi acest Paște”) se naște gelozia divină, prin care ni se spune cam așa: „După ce Eu vă miluiesc cu atât de multe binecuvântări, cum ar fi, viața, sănătatea, familie, prosperitate etc., voi cum de nu Mă mai recunoașteți ca Dătătorul a tot binele și deveniți indiferenți? De ce Mă părăsiți pe Mine, izvorul apei celei vii și ori vă limitați la un trai monden autosuficient, din care pe Mine mă excludeți, ori faceți cele interzise?”⁴.

4. În urma unor fapte care au stârnit apostrofa-rea divină premergătoare cuceririi Ierusalimului

Noul Testament reia ideea focului devorator și a unui Dumnezeu gelos, așa cum se vede în Evr. 10, 27 și 12, 29^s. „Să ținem mărturisirea nădejzii cu neclintire, pentru că credincios este Cel ce a făgăduit, și să luăm seama unul altuia, ca să ne îndemnăm la dragoste și la fapte bune, fără să părăsim Biserica noastră, precum le este obiceiul unora... Căci dacă păcătuim de voia noastră, după ce am luat cunoștință despre adevăr, nu mai rămâne, pentru păcate, nicio jertfă, ci o înfricoșată așteptare a judecării și *iuțimea focului care va mistui pe cei potrivnici.*” (Evr. 10, 23-27) Ni se atrage aici atenția asupra îngăduințelor pe care ni le permitem în a păcătui după sfântul Botez și după Sfânta Spovedanie, care pot atrage mânia lui Dumnezeu. Dimpotrivă, a mărturisi continuu Dreapta Credință, nepărăsind Biserica, ci arătând dragostea faptelor bune, ni-L descoperă pe Domnul ca fiind Iubirea în care nu mai încapе gelozia.

ICOANA ZELULUI DIVIN SUNT SFINȚII

Finees preotul ne este descris ca fiind împăciuitor al poporului cu Dumnezeu: „Phinees, fiul lui Aaron preotul, a potolit mânia mea (abătând-o) de la fiii lui Israel, fiind cuprins de gelozia Mea printre ei, de

din 586, sau în timpul încercărilor din vremea Macabeilor, iudeii se rugau așa: „Până când, Doamne? Vei fi mândros până la capăt, se va aprinde ca focul gelozia Ta?” (Ps. 78, 5)

5. LXX, I, 545.

nu i-am nimicit pe fiii lui Israel în râvna Mea.” (Num. 25, 11) Sfântul Ilie prorocul, de asemenea trăind într-o perioadă de apostazie, prin jertfa de pe Carmel l-a readus pe Israel la închinarea unicului și adevăratului Dumnezeu. Poate mai puțin cunoscută este râvna pe care a avut-o Ghedeon în a distruge jertfelnicul lui Baal și copacul de lângă el (Jud. 6, 25-30).

Frații Macabei și orice mucenic al Bisericii sunt exemplele cele mai clare de râvnă trăită, de slujire deplină a omului față de Preasfânta Treime. O jertfă mai mare decât au arătat-o sfinții Dimitrie, Gheorghe, Ecaterina, Varvara, Zotic, Claudiu, Castor, Sempronian și Nicostrat, Martirii Năsăudeni etc. nu există (Ioan 15, 13-15).

Nouă, celor care trăim în timpuri de pace relativă, credem că ni se cade să avem mai multă atenție la lupta duhovnicească, pe care sfântul Grigorie Sinaitul o numește mucenicie a duhului: „Pentru că Dumnezeu voiește ca purtând după lege lupta cea bună a minții noastre să putem lua cununa și să fim mucenici adevărați, biruind nu pe păgâni, ci pe Satana însuși, care în tot ceasul aduce în noi atacurile sale ca pe niște aprinderi învăpăiate. Înfierbântând aceasta cuptorul trupului cu dulceața patimilor își trimite slugile sale, adică pe draci, ca să ne chiniască prin gânduri și să ne silească să jertfim idolul poftei, adică momelelor, să ne lăsăm mintea să se împărtășească de ele.”⁶

Cuvântul sfântului Grigorie este deosebit de elocvent: hrana minții, adică felul gândurilor, este împărtășirea sau euharistia sufletului și apoi a trupului nostru. Dacă avem gânduri bune vom avea și fapte bune. Încheiem cu relatarea unui studiu de caz „făcut la Massachusetts General Hospital, caz care a încercat să evidențieze modificările ce intervin în

structura și activitatea creierului în urma unui program spiritual. Pentru aceasta, 16 persoane au urmat un program de meditație desfășurat pe durata a opt săptămâni, alocând, în medie, 27 de minute de practică pe zi. Investigațiile au dovedit o îmbunătățire semnificativă a atenției acestor persoane, o creștere semnificativă a materiei cenușii din hipocampus, arie cunoscută în neuroștiințe ca având un rol important în învățare și în procesele de memorare, precum și în structurile asociate de regulă cu conștiința de sine, compasiunea și introspecția.”⁷

Pr. Cristian Prilipceanu

6. *Filocalia sfințelor nevoițe ale desăvârșirii*, vol. VII, Humanitas, București, p. 155.

7. Diacon Adrian Sorin Mihalache, *Ești ceea ce trăiești*, Editura Trinitas, București, 2017, p. 154.

SFÂNTUL IERARH
FELIX
EPISCOP DE COMO

+ 8 octombrie 390

Sfântul Ierarh Felix a fost primul episcop de Como, așa cum reiese din inscripția gravată pe relicvariul Sfinților Mucenici Carpor, Exantie, Casie, Licinie, Sever și Secund (7 august), protomartirii din Como:

EXTAT ET HIC FELIX, DIVINUS DUCTUS HABENIS
VERBUM DIVINUM STUDUIT QUI DICERE PRIMUS
COMI; NAMQUE BONUS PRIMUS FUIT ILLE PATRONUS
IN COELIS FELIX; MERITO FUIT NOMINE FELIX.

Hirotonit în ziua de 1 noiembrie 386 de către Sfântul Ambrozie al Mediolanului (7 decembrie) pentru a vesti cuvântul lui Dumnezeu în ținuturile puțin evanghelizate, sfântul va merge la Como, unde, cu un secol înainte, predecesorul Sfântului Ambrozie, Sfântul Ierarh Maternian (18 iulie) îl trimisese pe Sfântul Fidel (7 august), dimpreună cu alți supraviețuitori din Legiunea Tebană, pentru a întări comunitatea creștină locală¹. Putem spune astfel că Biserica din Milano este Biserică-Mamă pentru comunitatea din Como.

1. Ei au fost prinși mai apoi și martirizați în timpul lui Dioclețian, între anii 303 și 305.

Sfântul Felix, după o perioadă de persecuții asupra creștinilor, pune bazele comunității din Como, o comunitate bazată pe o populație eterogenă, păgână, așezată pe traseul vechii Via Regina, principala arteră de comunicare dintre Cremona și Chiavenna. Misiunea Sfântului Felix nu a fost una ușoară, el însuși mărturisind, într-una din scrisorile adresate Sfântului Ambrozie, că duce lipsă de preoți și de diaconi care să săvârșească Sfânta Liturghie în mod corespunzător; de aceea, Sfântul avea în vedere și formarea acestora. Un alt indiciu al acestei situații este faptul că exista un singur baptisteriu, și anume cel de la biserica *San Carpofo*. Tot din corespondența cu Sfântul Ambrozie reiese că Sfântul Felix era implicat mai cu seamă în predicarea Cuvântului, fără să ignore însă organizarea comunității sale. Printre primele sale acțiuni s-a numărat și recuperarea sfințelor moaște ale Sfinților protomartiri amintiți mai sus. Pentru a le așeza într-un spațiu corespunzător, a construit biserica *San Carpofo*, pe locul unui templu păgân închinat zeului Mercur. Acest lucru a presupus eliminarea cultului preexistent, tot aici stabilind și sediul episcopal.

Prietenia Sfinților Ierarhi Ambrozie și Felix nu s-a limitat doar la organizarea comunității din Como. În anul 387, cei doi, împreună cu Sfântul Ierarh Vasanie, coliturghisesc la sfințirea primei catedrale din Lodi. Tot în același an, Sfântul Ambrozie îi încredințează Ierarhului Felix moaștele Sfinților Mucenici Nadorie și Felix (12 iulie) spre a le duce comunității din Griante. Într-o scrisoare a Sfântului Ambrozie din

același an, acesta îi mulțumește lui Felix pentru coșul cu trufe trimis, exprimându-și dorința de a se vedea mai des.

Sfântul Ierarh Felix a luat parte la sinodul de la Milano, din anul 390, în cadrul căruia s-a condamnat erezia lui Giovinian, care nega importanța monahismului și a celibatului.

Sfântul Felix a trecut la Domnul în ziua de 8 octombrie 390 și a fost înmormântat în biserica ridicată de el, alături de Sfinții protomartiri. În anul 1932, rămășițele sale au fost puse într-un relicvariu nou și așezate sub altarul principal din noua biserică parohială *Santi Carpofo e Brigida* din Camerlata-Como. Sfântul Felix mai este prăznuit și pe 14 iulie.

Presb. Andreea Tatiana Stîngă

TU MI-AI RUINAT VIAȚA!

Iuliu era un tânăr ambițios. Se motiva neîncetat pentru a-și depăși limitele. Așa învățase de la tatăl său, să nu bată niciodată pasul pe loc, ci să depună mereu eforturi pentru a deveni mai bun decât alții.

Cuprins de obsesia autodepășirii și a unui permanent sentiment de concurență, Iuliu nu își găsea niciodată liniștea. Își proiecta perfecționismul asupra întregii lumi. Niciun om din jurul lui nu era la înălțimea așteptărilor sale. Toți erau pentru el niște ratați, niște incompetenți, niște lăudaroși. Despre sine gândea foarte bine. Făcea foarte multe lucruri pentru a fi văzut de oameni, pentru a fi aplaudat și venerat ca un mare inițiat în tainele cunoașterii. Aerul de superioritate și-l susținea, ce-i drept, printr-o muncă asiduă, cu gesturi impresionante de generozitate, totul însă numai de dragul de a fi deasupra tuturor.

Anii au trecut și Iuliu și-a umplut CV-ul cu o mulțime de realizări, care mai de care mai spectaculoase. A reușit înființarea unor firme de renume, a schimbat mentalități, a introdus noi trenduri în domeniul artistic, a descoperit metode inovative de cercetare, devenind cunoscut în lumea întreagă.

Pe măsură ce CV-ul lui devenea tot mai grandios, viața îi era din ce în ce mai secătuită de liniște și bucurie. Își pierduse familia și prietenii. Nu mai avea încredere în nimeni. Relațiile cu ceilalți stăteau sub semnul unui rol străin de sufletul său, rol pe care-l stăpâna perfect. Se refugiase complet într-un turn de fildeș în care atinsese culmile iubirii de sine.

A venit și clipa încheierii CV-ului său cu o dată tristă, înscrisă pe o piatră funerară, 01.01.01. În testamentul pe care l-a lăsat, după o sinceră revizuire a vieții lui, a stipulat ca pe crucea de marmoră, neagră precum durerea din sufletul lui, să se scrie cu litere adânc săpate: „*Mândrie, tu mi-ai ruinat viața!*”

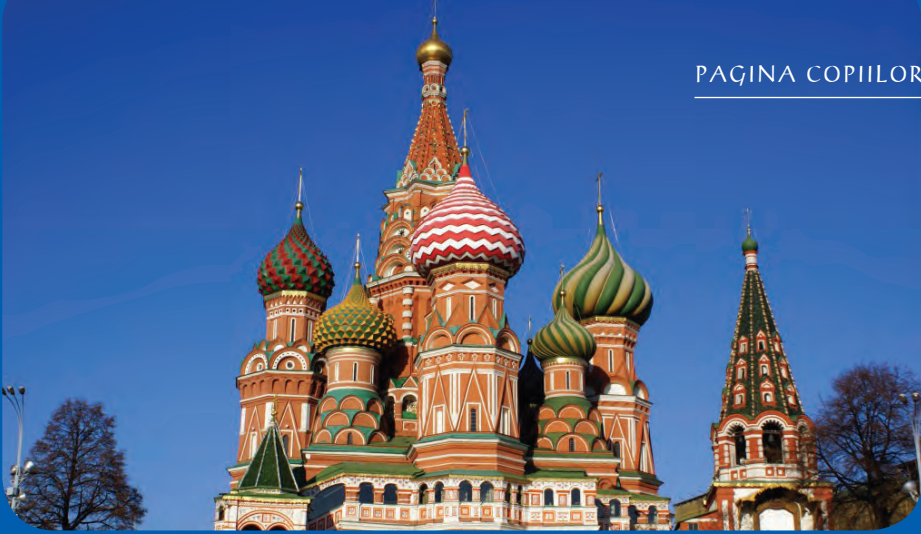
Pr. Iosif Cristian Rădulescu

ACOPERĂMÂNTUL MAICII DOMNULUI

Dragi copii, de câte ori trecem printr-un necaz, alergăm în rugăciune la Maica Domnului. De ce, oare, ne plecăm genunchii Mijlocitoarei noastre către Mântuitorul Iisus Hristos? Un posibil răspuns îl găsim într-o întâmplare din viața Părintelui Constantin Galeriu. Cineva a venit cândva la el, cu o problemă destul de gravă. Părintele l-a povățuit să se închine la Dumnezeu, dar omul s-a reîntors la fel de disperat, pentru că nu găsea puterea să se roage. Văzându-i starea, Părintele Constantin l-a luat de mână și s-au așezat împreună, în genunchi, în fața icoanei Maicii Domnului cu Pruncul Iisus, și a început să se roage, cu voce tare: „Doamne, dacă nu îl ajuți pe acesta, te spun Mamei Tale!”

Vălul Maicii Domnului întins peste popor

Când Constantinopolul era înconjurat de năvălitori, poporul alerga la biserica Maicii Domnului din cartierul mărginaș Vlaherne. Deși în capitală era impresionanta „Sfânta Sofia”, care avea și drept de azil politic, credincioșii fugeau la această bisericuță. Așa își are începutul și sărbătoarea *Acoperământului Maicii Domnului*.

În jurul anului 911, Constantinopolul era înconjurat pe uscat și pe mare de armatele rușilor, pe atunci încă păgâni. Împăratul Leon cel Înțelept se afla cu toată armata într-o campanie în Răsărit, iar în cetate mai erau doar câțiva soldați, preoții, femeile și copiii. Într-o scriere veche se relatează cum poporul a fugit la Vlaherne. Aici erau adăpostite mai multe relicve ale Maicii Domnului: cămașa, acoperământul și o parte a brâului, care fuseseră aduse din Țara Sfântă. Făcându-se priveghere de toată noaptea, Sfântul Andrei, împreună cu ucenicul său Epifanie și cu mai mulți credincioși, au văzut-o pe Maica Domnului, alături de Sfântul Ioan Botezătorul și de mulți alți sfinți și îngeri. Maica Domnului a înaintat până în mijlocul bisericii, a îngenuncheat cu chipul brăzdat de lacrimi și a rămas vreme îndelungată în rugăciune. Apoi și-a ridicat vălul și l-a întins peste popor, pentru a-l ocroti. După această arătare, primejdia a fost îndepărtată, iar orașul a fost cruțat de suferință și de vărsarea de sânge.

Câteva veacuri mai târziu au început să apară biserici care își alegeau drept hram *Acoperământul Maicii Domnului*. Cea mai impresionantă dintre toate este Catedrala Cinstului Acoperământ (Pokrovskii Sobor) din Moscova (numită și Catedrala Sfântul Vasile Blajenii). Stilul pur rusesc, cupolele sale caracteristice sub forma bulbilor de ceapă și culorile vii ce o îmbracă, atât în exterior cât și în interior, o fac unică în lumea creștină și nu numai.

IEROSCHIMONAHUL DANIIL SANDU TUDOR, MARTIRUL DE LA AIUD (II)

De la Alexandru Teodorescu la Ieroschimonahul Daniil Sandu Tudor

DE LA NAȘTERE LA...
MUNTELE CEL SFÂNT
AL ATHONULUI

Vede lumina zilei în ziua de 24 decembrie 1896, la București, în casa soți-

lor Sofia și Alexandru Teodorescu, primind la botez numele de Alexandru. Clasele primare le face la București (acum îl cunoaște pe bătrânul și vestitul (...) profesor de istorie și filosofie **Ion Niculescu Dacian**, care îi deschide o viziune activă și vie asupra credinței: „*El mi-a pus în mână Evanghelia și m-a făcut să înțeleg că trăirea lăuntrică, evlavvia, pe care mulți o poartă și o înfățișează ca pe o slăbiciune, este, dimpotrivă, o îndrăzneală și o încredere puternică în viață.*”).

Deși nu a fost în adolescență un petrecăreț exagerat sau un iubitor al plăcerilor lumești (cum susțin în mod eronat unii), nu s-a manifestat nici ca un credincios devotat, nici ca un ateu sau necredincios, ci ca un **căutător veșnic al înțelegerilor și al certitudinilor Duhului și ale Adevărului**, neaderând deloc la „credința” magic-formalistă și extremistă, uneori, care îi tenta pe tinerii din vremea lui.

Studiile liceale le face la Ploiești, unde tatăl său este numit președinte al Curții de Apel. În ultimul an de liceu (1914), tânărul Alexandru este mobilizat, iar în 1916

este concentrat și avansat, pe front, la gradul de sublocotenent.

Perioada războiului i-a descoperit multe dintre dramele, suferințele și valorile umane, arătându-i și fragilitatea, dar și valoarea sufletului omenesc. Abia după cinci ani, la începutul anului 1921, este demobilizat și se stabilește în București.

Spirit viu, căutător și ascultător de Dumnezeu, rațional și sensibil totodată, tânărul Alexandru și-a orientat sufletul spre o cunoaștere largă, spre filozofie și arte, crezând că prin literatură și pictură îl poate vedea mai clar pe Dumnezeu și-L poate, la rândul lui, mărturisi și altora, prin armonia cuvintelor și a formelor vizuale.

În toamna anului 1921, la vârsta de 25 de ani, a început cursurile Facultății de Arte Frumoase, având deja o viață de credință, dobândită și practică în familie, în școală și în ucenicia duhovnicească din Biserică. El însuși mărturisește în articolul **Spre o renaștere a ortodoxiei** despre faptul că trăia credința astfel: „Într-adevăr, printre fețele clerului de la noi foarte puține poartă fâțiș semnul celor 7.000 de aleși ai Domnului. Sunt, însă! Eu cunosc unul. Unul vajnic, care m-a făcut și pe mine să înțeleg comoara Ortodoxiei, și de ce omul, pentru a întemeia în sine viața fără de început și fără de sfârșit – viața cea supranaturală –, are nevoie de Biserică.”

A studiat doar doi ani Artele, participând și la diferite cursuri la facultățile de Filozofie, Teologie, Litere și Drept. Obține licența numai în Teologie (deși unii biografi spun că nu a încheiat nici o facultate, în multe fișe de caracterizare din dosarele de ur-

mărire scrie că este licențiat, după cum indică fila 9 din *Dosarul I 211015*, vol. 3, din Arhivele CNSAS, unde scrie explicit că Sandu Tudor este „licențiat în teologie”. Nici părintele Daniil (Sandu Tudor) nu vorbește despre sine referitor la acest lucru, fie considerându-l neimportant, fie ascunzându-și intenționat pregătirea intelectuală).

În perioada 1922-1924, datorită unei stări defavorabile din punct de vedere financiar, se stabilește în casa părintească și este încadrat ca ofițer asistent de marină la Constanța, prilej de a colinda mările și oceanele lumii. După anul 1924 revine la București, unde continuă studiile universitare și este numit profesor suplinitor la liceul rural Pogoanele, din Buzău, „unde, pentru a face față lucrurilor, stau trei zile pe săptămână, iar restul în București, pentru a nu pierde legătura cu mediul necesar de studiu și emulați.” (Memoriu autobiografic)

Activitatea literară o începe în anul 1925, o dată cu publicarea volumului de versuri *Comornic*, eveniment consemnat de critica literară (și de către George Călinescu în *Istoria literaturii române*, fără să-i acorde girul unui mare talent), însă fără entuziasm. Totuși, Constantin Gane va scrie în *Convorbiri literare* că autorul are „stofa marilor înzestrați ai marii poezii”. Dar încă din anul 1923, în poezia *Patos* și *Patmos*, ofițerul de pe vasul Dobrogea afirmă că a văzut arătarea străvezie a *Insulei Apocalipsului*, poezie care poate fi considerată prima creație de factură mistică a lui Tudor.

Perioada 1925-1927 este deosebit de efervescentă din punct de vedere jurnalistic, San-

du Tudor colaborând la revistele literare *Gândirea*, *Convorbiri literare*, *Cuvântul artistic*, *Familia*, *Contemporanul* ș.a.

Din ianuarie 1927 a colaborat intens la ziarul *Gândirea*, sub directia supraveghere a lui Nichifor Crainic. Aceasta a fost și poarta sa de intrare în câmpul literelor românești. *Gândirea* cultiva tradiționalismul de nuanță ortodoxă, dar Sandu Tudor, alături de G. Racoveanu și de Paul Sterian, era încadrat de Mircea Vul-

cănescu în categoria celor care-și propuneau „*ortodoxismul în dimensiunea vieții duhovnicești, (...) desprinderea de religiozitatea decorativă (...) și pătrunderea în orizontul liturgic, acolo unde se realizează, de fapt, duhovnicia.*”

Articolele lui erau veritabile analize și studii din perspectivă creștin-ortodoxă ale multora din problemele omului, ale mentalității și societății contemporane lui. Ca și marele nostru poet național, Mihail Eminescu, Sandu Tudor s-a făcut cunoscut în cultura vremii lui mai întâi prin publicistică, uneori polemică și caustică (în special pe temele referitoare la ideologiile necreștine și la politica vremii), alteori uimitor de poetică și duhovnicească (atunci când prezenta subiecte teologice și mistice). Chiar și prietenii lui cei mai apropiați mărturisesc că era greu de suportat, ca publicist, din pricina temperamentului său vulcanic și a felului său de a-și exprima ideile, direct, lipsit de menajamente.

În mod firesc, am putea spune, acum, după atâția ani, se apropie de literatura mistică, publicând în anul 1927, într-o primă formă, *Acatistul Preacuviosului Părintelui Nostru Sfântul Dimitrie cel Nou*, Bouarul de la Basarabov. Această lucrare va apărea în volum în anul 1942, sub egida *Fundației Regale pentru Literatură și Artă*.

Cunoscându-i preocupările teologice, părintele Gala Galaction, decanul Facultății de Teologie din Chișinău, l-a invitat, în 1927, să ocupe postul de subdirector al Internatului Teologic de la Chișinău. A acceptat postul, determinat fiind și de starea de oboseală la care ajunsese datorită activităților multiple și intense în care se angajase.

„În 1928, *Universitatea din București*, în urma activității mele, mă numește secretar al Oficiului Universitar, pentru a lucra mai intens la opera de ajuto-

rare studențească. În tot acest timp nu întrerup studiul și preocupările mele teologice, astfel că în 1929 reușesc să mi se dea o bursă și să fac o călătorie la Sfântul Munte Athos, de unde mă întorc cu o bogată experiență care va avea puternice urmări în viața mea de mai târziu.” (Memoriu autobiografic).

LA ATHOS

În anul 1929 o ziaristă franceză a scris câteva articole defăimătoare la adresa călugărilor din Muntele Athos, mințind că a vizitat Sfântul Munte, travestită în bărbat. Intrigat de acest lucru și ahtiat, ca orice ziarist, de noutăți, Sandu Tudor s-a hotărât să viziteze Sfântul Munte. S-a dus, cu trufia și curiozitatea ziaristului, să cerceteze acest episod de scandal. Intrigat, și dorind, în același timp, să afle adevărul, să descopere duhul *curat* și *duhovnicesc* al Athosului (după cum va scrie într-un articol publicat în urma călătoriei), Sandu Tudor s-a hotărât să viziteze Sfântul Munte.

A plecat pregătit să scoțoească prin biblioteci, după cum era obișnuit, dar a aflat că adevărul nu stă în cărți. Aici s-a întâlnit cu miezul viu al Ortodoxiei, care l-a transformat cu totul, atingându-i inima și dăruindu-l cu un câștig mântuitor: Rugăciunea lui Iisus. A fost o călătorie providențială prin întâlnirile, revelațiile și sămburele hotărârii de-a îmbrățișa viața monahală.

În timpul călătoriei se încredințează de purtarea de grijă a lui Dumnezeu, care la fiecare pas îi scoate în cale omul cel mai potrivit. Astfel, în Tesalonic, îl întâlnește pe părintele Bridu, preotul aromânilor, care-i facilitează obținerea vizei de intrare în Sfântul Munte. Tot aici se întâlnește cu schimonahul atonit Elisei, originar din Oltenia, care-i va fi însoțitor și povățuitor în Sfântul Munte.

Pelerinajul făcut în 1929 la Sfântul Munte Athos i-a descoperit experiența rugăciunii isihaste, a slujbelor de noapte și a ascultării monahale.

Muntele, ascensiunea, centrul, inima devin, de acum, locurile predilecte ale creațiilor lui, imaginile-simbol, icoanele pe care le va regăsi, surprins, în tratatele isihaste și prin intermediul cărora va alege să-și exprime, de aci înainte, căutările înfringurate, căderile, descoperirile, regăsirile.

Călătoria lui Sandu Tudor stă sub semnul minunii. În momentele cruciale din viața sa, mâna lui Dumnezeu și ajutorul Maicii Domnului l-au sprijinit și l-au izbăvit, deschizându-i, în același timp, sufletul spre trăirea inimii, întru mântuirea sufletului său, pentru că și cei chemați, dar întârziați în păcate, au nevoie de o chemare mai puternică, de semne mai mari.

Astfel, Sandu Tudor scapă dintr-o tentativă de asasinat, în timpul celui de-al Doilea Război Mondial, într-o localitate din Ucraina, când un plutonier încearcă să-l ucidă cu o rafală de pistol automat, în timp ce dormea (plutonierul a fost prins de Sandu Tudor furând din rația soldaților!). Dumnezeu i-a dat gândul cel bun să se mute din

patul în care dormea de obicei, cu câteva minute înainte de a porni rafala ucigașă.

Scapă apoi cu viață dintr-un accident aviatic, pe care-l descrie el însuși: „Într-o zi, pe când zburam, m-am îndreptat spre pista de aterizare, angajându-mă într-o vrilă, din care nu am putut redresa aparatul. Văzând că avioneta se prăbușește, am strigat către Dumnezeu: *Doamne Iisuse Hristoase, Fiul lui Dumnezeu, miluiește-mă pe mine, păcătosul!* Am rugat pe Dumnezeu să mă scape. Asta am cerut, cu lacrimi în ochi, când veneam spre gura căscată a morții, care mă aștepta jos. Iar Mântuitorul Iisus Hristos m-a auzit și mi-a salvat viața. Avioneta, în cădere s-a zdrobit de pământ. A fost o mare minune dumnezeiască că am scăpat cu viață. Mi-am mușcat doar buza de jos în timpul accidentului.”

Atunci s-a hotărât să vândă întreaga avere, și-a luat crucea sa și a urmat Domnului. Însă, până să ajungă să facă acest pas, Sandu Tudor a fost încercat de Dumnezeu și chemat să-L caute. Călătoria din anul 1929, în Sfântul Munte Athos, este o astfel de încercare.

Toată trăirea spirituală din Sfântul Munte Athos se poate concentra într-o frază, mărturie a Părintelui Elisei: „*Lumea asta întregă, dacă se mai ține și nu cade sub blesteme, e fiindcă se sprijină pe rugăciunile Muntelui Sfânt. Pe când lumea stă la adâncul nopții culcată în moliciunea patului, în dulceața somnului, și furii, răii și tâlhării blestemătesc, iar desfrânații se îndulcesc stricat din poște spurcate, Muntele stă treaz și bate mătânii, cu oftări.*”

(*va urma*)

O ÎNTÂLNIRE ISTORICĂ ÎNTRE RAȚIUNE ȘI CREDINȚĂ

Înțelegerea deplină a condițiilor care au permis dezvoltarea culturii creștine este anevoioasă. Dificultățile se arată încă de la început, o dată cu întâlnirea fecundă dintre tradiția iudaică, filosofia greacă și creștinismul primelor veacuri. În multe privințe, miezul acestei întâlniri ar putea fi mărturia creștinilor potrivit căreia Logosul este Iisus Hristos, Fiul lui Dumnezeu, un adevărat scandal pentru greci și pentru gândirea iudaică¹, și totodată una dintre cele mai surprinzătoare manifestări ale Revelației creștine în istorie.

Cu privire la întâlnirea dintre greci și creștini, trebuie spus că ea nu reprezintă doar un capitol de istorie. Astăzi, confluența acestor două spații constituie cea mai bună introducere la una din temele fierbinți ale dialogului dintre teologie și știință: raportul dintre rațiune și credință. Puterea cuprinzătoare a rațiunii omenești, capabilă să sesizeze în lumea sensibilă înțelesuri inteligibile, este reprezentată, la întâlnirea istorică dintre creștinism și elenism, de greci. În zilele noastre, scrierile

1. Alain Decaux, *Viața Sfântului Pavel*, Editura Humanitas, București, 2007, p. 188.

filosofilor greci din Antichitate și din perioada elenismului sunt o mărturie unică despre înălțimea înțelegerii la care poate ajunge cel ce se călăuzește, în observarea lumii, de judecăți corecte și prudente. Pe de altă parte, creștinii, chemați de Dumnezeu să creadă și să mărturisească în istorie despre Adevărul situat mai presus de înțelegere, sunt reprezentanții credinței. Creștinii transmit întregii umanității provocarea cea mai mare adresată omului, invitația cea mai generoasă în ordinea cunoașterii, și anume că cea mai înaltă și mai cuprinzătoare formă de cunoaștere este credința în Dumnezeul Treime, vestită nouă de Unul din Treime, Fiul lui Dumnezeu, trăită ca viață în Dumnezeu, în Biserică.

Totuși, dacă observăm atent momentele de început ale Bisericii, vom vedea că rațiunea rafinată din filosofia grecilor și credința creștină s-au întâlnit chiar în zorii creștinismului, într-un loc cu multă semnificație pentru greci: *Areopagul*. O întâlnire la care adevărul de credință a fost mărturisit de unul dintre cei mai mari creștini din istorie, Sfântul Apostol Pavel.

EXAMENUL RAȚIUNII ȘI AJUTORUL CREDINȚEI

Între anii 51 și 54, după Sinodul de la Ierusalim, Sfântul Apostol Pavel pleacă în cea de-a doua călătorie misionară. La Troa are o vedenie prin care i se descoperă că trebuie să călătorească în Macedonia (Fapte 16, 9). Iar după ce, la Filipi, înființează prima Biserică din Europa și vindecă în mod miraculos o vrăjitoare, Sfântul Pavel și Sila, care îl însoțea, sunt închiși. Cei doi vor fi eliberați de un cutremur care va deschide porțile temniței, iar Sfântul Pavel va ajunge la Tesalonic, apoi, după alte trei săptămâni, la Atena.

Conștient de faptul că are de-a face cu bărbați obișnuiți cu subtilitățile rațiunii, în predica sa din Areopag, loc consacrat al filosofilor atenieni, Sfântul Pavel pornește de la faptul că grecii aveau în cetatea lor statui închinare unui zeu necunoscut. „Bărbați atenieni, în toate vă văd că sunteți foarte evlavioși. Căci, străbătând cetatea voastră și privind locurile voastre de închinare, am aflat și un altar pe care era scris: „Dumnezeului necunoscut”. Deci pe Cel pe Care voi, necunoscându-L, Îl cinstiți, pe Acesta Îl vestesc eu vouă.” (Fapte 17, 22-23) „Dumnezeu, Care a făcut lumea”, continuă Sfântul Apostol Pavel, „și toate cele ce sunt în ea, Acesta fiind Domnul cerului și al pământului, nu locuiește în temple făcute de mâini. Nici nu este slujit de mâini omenești, ca și cum ar avea nevoie de ceva, El dând tuturor viață și suflare și toate. Și a făcut dintr-un

sânge tot neamul omenesc, ca să locuiască peste toată fața pământului, așezând vremile cele de mai înainte rânduite și hotarele locuirii lor, ca ei să caute pe Dumnezeu, doar L-ar pipăi și L-ar găsi, deși nu e departe de fiecare dintre noi.” (Fapte, 17, 24-27)

Sfântul Apostol Pavel afirmă, așadar, că pe acest Dumnezeu Îl va vesti el, pe Cel Care a făcut toate cele ce sunt în lume, afirmând că întreaga existență a lumii, cu ordinea ei, a fost creată de Dumnezeu pentru ca oamenii să-L caute. Sfântul Pavel continuă apoi afirmând că în „El trăim, ne mișcăm și suntem, precum au zis și unii dintre poeții voștri: «Căci al lui neam suntem»” (Fapte 17, 28), utilizând o formulare asemănătoare unui citat din Aratos . „Fiind deci neamul lui Dumnezeu”, continuă Apostolul Pavel, „nu trebuie să socotim că dumnezeirea este asemenea aurului sau argintului sau pietrei cioplite de meșteșugul și de iscusința omului. Dar Dumnezeu, trecând cu vederea veacurile neștiinței, vestește acum oamenilor ca toți de pretutindeni să se pocăiască, pentru că a hotărât o zi în care va să judece lumea întru dreptate, prin Bărbatul pe care L-a rânduit, dăruind tuturor încredințare, prin Învierea Lui din morți.” (Fapte 17, 29-31) Aici însă înțelegerea grecilor este pusă la grea încercare. Ascultătorii din Areopag, instruiți și obișnuiți cu elaborate discursuri filosofice, în care argumentele sunt cântărite cel mai adesea prin puterea rațiunii, îl vor opri pe Sfântul Pavel să mai vorbească, tocmai pentru că pomenise de

Înviere: „Și auzind despre învierea morților, unii l-au luat în râs, iar alții i-au zis: Te vom asculta despre aceasta și altădată.” (Fapte 17, 32) Se poate întrevădea în acest ultim verset unul din testele majore pe care rațiunea trebuie să le treacă pentru a primi Adevărul. În cele ce s-au petrecut în Areopag rațiunea nu poate trece acest test dacă nu e ajutată de credință.

PRĂPASTIA DINTRE RĂTĂCIRE ȘI ADEVĂR

Câteva considerații se dovedesc astăzi importante în maniera de înțelegere a dialogului dintre teologie și filosofie. Este remarcabilă mai întâi abordarea Sfântului Apostol Pavel, care se arată deopotrivă inspirată și firească. Sfântul Pavel nu exercită niciun fel de presiune, nu încearcă să mărturisească împotriva auditoriului mai mult decât acesta poate primi, semn că înțelege și dificultatea lor de a crede și înălțimea, străină de lumea aceasta, a ceea ce el ar fi putut să mărturisească despre Adevăr. Sfântul Pavel înțelege condiția existențială a filosofilor din Areopag, situați, prin cultura și preocupările lor, deopotrivă aproape de Dumnezeu și departe de El. Ei sunt aproape de Dumnezeu, prin nevoile lor existențiale, prezente în fiecare om conștient de propria-i finitudine, dar sunt și departe de El, cu mintea împovărată de concepte și acoperită de stratul gros al modelelor raționale, dezvoltate de îndelungata tradiție greacă. Sfântul Apostol Pavel înțelege, ca un misionar ce

este, situarea filosofilor greci și prin faptul că el însuși a trăit situația de a fi aproape și în același timp departe de Dumnezeu, aproape de adevărul înveșmântat în tipurile Vechiului Legământ și departe de Dumnezeul Întrupat, apărând cu ardoare tradiția și credința poporului ales, printr-o luptă îndreptată chiar împotriva celor ce mărturisesc venirea lui Mesia. De aceea, Sfântul Apostol Pavel, trecut el însuși peste prăpastia dintre rătăcire și Adevăr, nu prin puterile sale, ci prin arătarea lui Hristos pe drumul Damascului, nu va crede în forța argumentelor raționale, nici în puterea lor de a transmite fiorul credinței vii, care să-i convertească pe greci.

DOVEZILE CREDINȚEI

În legătură cu aceasta, două sunt observațiile pe care merită să le adăugăm aici. Mai întâi este faptul că o experiență unică îl face pe cel ce a trăit-o să resimtă nevoia de a o mărturisi. Experiențele-limită îi marchează profund și definitiv pe cei ce le traversează, mai ales dacă au un caracter singular și fără precedent. Foarte adesea, amintirea acestei experiențe-limită nu se șterge de-a lungul întregii vieți, îmboldindu-l pe cel ce a trăit-o să dea mărturie despre ea, cu multă emoție și convingere. Avem de-a face cu situații de acest fel mai ales în cazul celor asupra cărora Însuși Hristos a lucrat minunile vindecării. Este cazul orbului din Ierihon, de exemplu. E greu de cuprins starea minunată pe care a avut-o orbul după ce, prin minunea

săvârșită de Hristos, a ajuns să vadă. Însă nu e greu de înțeles de ce anume, după ce a fost vindecat, nu a găsit altceva mai prețios de făcut decât să meargă după Hristos, „slăvind pe Dumnezeu” (Luca 18, 43). La fel este și cazul omului surd și gângav, vindecat de Domnul Hristos în Evanghelia lui Marcu. În acest caz se întâmplă ceva și mai edificator. Hristos le poruncește celor ce erau de față să nu spună nimănui despre vindecarea suferindului. Cu toate acestea, cum ne arată textul, cei de față procedează pe dos: „Cu cât le porunceam să nu spună nimănui, cu atât mai mult ei Îl vesteau.” (Mc. 7, 35-36) În fine, situația e aceeași și în cazul vindecării ce-

lor doi orbi din Galileea. Hristos le poruncește „cu asprime”: „Vedeți, nimeni să nu știe” (Mt. 9, 30), însă cei vindecați nu ascultă porunca. Dimpotrivă, ei aleg să Îl vestească „în tot ținutul acela” (Mt. 9, 31).

E dificil de înțeles și de trăit în mod deplin starea celor vindecați de Hristos, Cuvântul lui Dumnezeu, trecerea lor minunată de la suferință și neputință la deplinătatea puterilor omenești. Însă e ușor de înțeles de ce anume, odată vindecați, aceștia nu se opresc din mărturisirea lor, din vestirea minunată a vindecării săvârșite de Domnul. Dorința lor înflăcărată de mărturisire este atât de puternică, încât rămâne valabilă chiar și pentru cei ce primesc poruncă de la Însuși Hristos, vindecătorul lor, să nu spună nimănui nimic despre aceasta.

CREDINȚA ESTE MAI PRESUS DE RAȚIUNE

De ce facem aceste mențiuni aici? Și Sfântul Apostol Pavel a trecut printr-o experiență-limită. Sfântul Pavel nu avușese prilejul, cum a fost cazul celorlalți Apostoli, să descopere Hristosul și dumnezeirea Lui în mod treptat, prin cuvintele Sale, prin minunile Sale, prin profețiile Sale referitoare la pătimirile și la moartea prin care avea să treacă, profeții pe care El Însuși le-a făcut către Apostolii Săi. Sfântului Apostol Pavel, Domnul Hristos, Fiul lui Dumnezeu Întrupat, i S-a arătat deo-

dată, Înviat, fără nici o altă înștiințare, într-un moment în care Sfântul Pavel se lupta cu cei ce-L mărturiseau.

Omenește judecând, e greu de înțeles cum, în Areopag, la prima întâlnire cu cea mai profundă și mai articulată dintre culturile vremii Sfântul Pavel, cel mai instruit dintre Apostoli, trece sub tăcere puternica experiență a convertirii lui. Stă în firea omenească, atunci când crezi ceva cu toată ființa, să mărturisești într-un mod cât mai convingător și uzând de toate argumentele posibile. Tocmai de aceea Sfântul Apostol Pavel procedează într-un fel neobișnuit. El nu scoate la bătaie dovezile privitoare la Adevărul numit Hristos, nu pomenește de faptul că L-a întâlnit față către față pe Cel ce a trecut prin moarte, nu strigă dinaintea filosofilor în mod sfidător sau amenințător că L-a văzut pe Cel Înviat, Cuvântul lui Dumnezeu, și nici nu pomenește despre nenumăratele profeții ce-L vestesc de-a lungul unui mileniu și jumătate în Vechiul Testament. Deși, despre toate acestea Sfântul Pavel avea cunoștință. De fapt, în Areopag, Sfântul Pavel nici măcar nu pomenește numele lui Iisus Hristos, Fiul lui Dumnezeu Cel veșnic, chiar dacă L-a văzut față către față. Aceasta ne arată că Sfântul Apostol Pavel nu scoate în luptă cele mai tari dintre argumentele credinței, chiar dacă se află în miezul celei mai provocatoare dintre întâlnirile culturale ale primelor secole creștine: confruntarea dintre creștinismul luminat de credință și cea mai elaborată dintre culturile filosofice ale vremii. Într-un fel, ceea

ce se anunța a fi o mare dispută de argumente, o desfășurare de erudiție și înțelepciune se sfârșește, dimpotrivă, destul de repede. Și asta pentru că Sfântul Pavel nu intră în Areopag cu o strategie omenească, pregătit cu un discurs argumentat, gata să se confrunte cu elaboratele critici ale filosofilor greci. Sfântul Pavel nu caută să expună Adevărul ca doctrină bogat întemeiată și anunțată în Vechiul Testament, așa cum preabine știa că este. Sfântul Pavel nu expune nici Adevărul trăit de el însuși în profunda-i experiență a convertirii. Pentru că nu urmărește să-i convertească pe cei din Areopag cu orice preț, împotriva voinței lor de a se deschide către Adevăr, printr-o luptă în care să utilizeze orice mijloace. El face mărturisirea Adevărului credinței până la măsura disponibilității acestora de a-L primi.

Cugetarea patristică ce a urmat va descoperi tot mai mult lumii felul în care Hristos, înțeles ca Logos, va cuprinde în mod neașteptat strădaniile filosofice ale spațiului grec, împlinind credința cultivată în spațiul iudaic. Întruparea lui Hristos și descoperirea lui deopotrivă ca Logos întregesc și depășesc reflecția greacă și tradiția iudaică. S-ar putea spune că, dincolo de înțelegerea și de înțelepciunea noastră, lucrarea lui Dumnezeu în istorie este mai adâncă decât așteptările omului, oricât de discuită i-ar fi mintea, oricât de cuprinzătoare i-ar fi cugetarea filosofică.

Diac. Sorin Mihalache

Ținutul PĂDURENILOR

Așa numitul Ținut al Pădurenilor este un loc ce se găsește pe versantul estic al munților Poiana Ruscă, între Valea Cernii și Valea Mureșului. Denumirea ținutului ar fi fost dată de locuitorii din împrejurimi, care, atunci când trebuiau să meargă în acest loc, erau nevoiți să traverseze o pădure. Primele localități datează din sec. al XIII-lea, dar mulți cercetători susțin faptul că acest loc a fost populat încă din perioada preistorică. Astăzi, acest ținut cuprinde aproximativ 40 de localități dispuse, în mod paradoxal, precum satele de câmpie, deși locul este așezat pe culmile dealurilor și pe văi. Ținutul Pădurenilor este recunoscut ca fiind un spațiu unde sunt conservate aproape nealterat multe dintre valorile tradiționale românești, ca cele legate de naștere, nunta, moartea sau portul și modelul arhitectural.

În contextul etnografic al județului Hunedoara, Ținutul Pădurenilor se individualizează prin originalitate și arhaism. Elena Secoșan, cunoscuta cercetătoare în domeniul etno-

grafiei și folclorului, considera, pe drept cuvânt, că pădurenii Hunedoarei sunt o comoră etnografică unică, o arhivă de documente vii, cu un trecut pe care nu am reușit să îl deslușim în întregime.

Bogația acestui loc constă în multitudinea de obiceiuri și tradiții care s-au păstrat vii de foarte multă vreme.

Cartea de identitate a pădurenilor a fost portul lor inconfundabil. Portul bărbătesc pădurenesc are trăsături comune cu portul din zonele învecinate și chiar cu cele mai îndepărtate, piesele de bază fiind cămașa și izmenele. Cămășile erau lungi, asemeni celor din Țara Hațegului și din Banat, ajungând până la genunchi. Se remarcă apoi „laibărul” din pănură albă, tolobonii (un fel de ciorapi din pănură albă) și opincile cu gurgui înalt, confecționate din piele groasă, de vită. (Fig. 1, b.)

Portul femeiesc era diferențiat după statutul civil: vara, fetele umblau cu capul descoperit, cu părul împletit în două cozi,

dar iarna purtau batic colorat din cașmir („chișchineu”), de preferință de culoare roșie, cumpărat din prăvălii. Femeile măritate purtau întotdeauna batic alb, din bumbac („cârpă albă”) (Fig. 1), chiar și la înmormântări (Fig. 2), și umblau îmbrăcate în port popular. Acest lucru denotă o conștiință creștină autentică, dacă luăm în considerare faptul că la înmormântări, în prezent, femeile se îmbracă în haine de culoare neagră. La sărbători nevestele purtau ceapsă (bonetă neagră, brodată cu fir de lână), de care era prinsă, în dreptul conciiului, cu niște ace cu gămălie, „cârpă lungă”, care, petrecută la spate pe sub pieptar, ajungea până spre genunchi.

TRADIȚII LOCALE PĂSTRATE

Înmormântarea

Momentul de trecere din viața aceastei în cealaltă era un eveniment care îi privea pe toți locuitorii satului. Un aspect de-

Fig. 1. a) Fată din Chelari (Pădureni) și port tradițional din Bunila (Pădureni); b) Vechi port pădurenesc (Feregi)

osebit sunt cântecele funebre întâlnite în această zonă, confundate de unii cercetători cu bocetele. Cântecele funebre erau interpretate de un grup de femei din sat și avea versuri transmise pe cale orală, spre deosebire de bocete, interpretate de așa numitele „bocitoare”, care alcătuiau bocetul în funcție de viața celui adormit.

„Ceea ce individualizează Ținutul Pădurenilor sub aspectul liricii funebre este Cântecele Bradului, conservat în Poiana Răchii și practicat ori de câte ori defunctul este tânăr. În dimineața zilei înmormântării tinerii aleg bradul din pădure, pe care îl sacrifică, după ce își fac semnul crucii, urmând să îl poarte pe umeri până în sat. La marginea pădurii cortegiului simbolic i se alătură grupul de femei care, interpretând Cântecele Bradului, îl conduce până la casa mortului. Acolo, bradul – sprijinit cu vârful de streșina casei – este împodobit de tinerele fete,

în timp ce femeile continuă dramaticul cântec. (...) După înmormântare bradul este pus lângă crucea de la mormânt.” (Grigore Leșe)

Leșitul în țarină

Leșitul în țarină se face cu puțin înainte de recoltarea grâului, când preotul, împreună cu oamenii din sat, iese la „țarină” (terenurile agricole din jurul satului) pentru a sfinți și binecuvânta recoltele. Totul începe cu o slujbă la biserică, la care participă toată suflarea satului, fiind prezenți chiar și cei plecați prin alte părți, apoi se merge spre holdă, în fruntea alaiului cu prapurii, purtați de feciori. La fiecare răscruce se face câte o oprire și se rostesc rugăciuni speciale. Când se ajunge la țarină, tinerele nemăritate culeg fire de grâu abia înspicat, pe care le împletesc într-o fru-

Fig. 2. Femei din satul Cerbăl, Ținutul Pădurenilor, ducând bradul la moartea unui tânăr.

moasă cunună. Respectiva cunună se așază pe o cruce de la marginea țarinei, unde se oficiază o slujbă religioasă pentru belșugul recoltei. Apoi cununa este purtată de o fecioară vrednică spre sat.

Măsuratul laptelui

Măsuratul laptelui este un obicei străvechi care are ca scop împărțirea corectă a laptelui de la oi pentru fiecare gospodar în parte. Obiceiul începe cu o seară înainte, când sunt aduse oile sătenilor pe Dealul Strezii, unde se face „roscolul oilor”, adică oile sunt mulse de cei mai vrednici oameni din sat pentru a se asigura că au ugerile goale. A doua zi, în ziua de măsurat, fiecare pădurean vine la stână la ora 12 și își pregătește un loc de mulș la „fruntar”, apoi aduc oile din stână, ca să le sfințească preotul satului. Toate vasele în care se mulg oile, împodobite cu flori vesele, sunt verificate să nu aibă apă. După aceea, fiecare își mulge oile. Laptele rezultat este măsurat și trecut în socoteala ciobanului. Aceasta înseamnă că, de acum încolo, fiecare gospodar trebuie să ia lapte atâtea zile câte măsuri de lapte a mulș în această zi.

Nedeile

Nedeile reprezintă așa numitul hram al satului sau al bisericii. În preajma praznicului sau a sfântului prăznuit în localitate, oamenii se pregătesc cu bucate să întâmpine rudele care vin în vizită în

această zi. După slujbă, muzicanții tocmiți din satele vecine prelungesc sărbătoarea până când se înserează.¹

Tradițiile expuse mai sus sunt doar o mică parte din ceea ce înseamnă ținutul pădurenilor, pentru că multe dintre ele s-au pierdut ori sunt în pericol să se piardă, din cauza emigrării în masă a populației tinere. O încercare de a salva și conserva tradițiile, dar mai ales cântecele acestui ținut (colinde, cântece de ritual, bocete) a fost făcută încă din prima parte a secolului trecut de către culegătorul și etnomuzicologul Béla Bartók, care a fost preocupat în mare parte de colindele unice din acest ținut, dintre care cel mai cunoscut acum este Colindul Cerbului.

Astăzi, profesorul univ. dr. Ioan Bocșa, de la conservatorul din Cluj, a înființat ansamblul „Icoane”, prin intermediul căruia încearcă să readucă înaintea publicului tradițiile muzicale cu specific transilvănean, în pericol de dispariție². Cele mai frumoase cântări legate de ritualurile de trecere au fost culese din acest Ținut al Pădurenilor. De asemenea, profesorul a publicat și două volume, în 2003, intitulate „Colinde Românești”. Această antologie cuprinde un studiu introductiv, partituri, texte grupate pe tipologii și două CD-uri cu colinde culese de pe teren.

Rusalin Ișfănoni este un alt personaj important care a pus în valoare tradițiile pădurenilor. A înființat un ansamblu fol-

1. <https://transilpedia.ro/zone/tinutul-padurenilor>
2. <https://www.youtube.com/watch?v=UfR7ry4N9hY>

cloric încă din 1970, cu ajutorul căruia a reușit să susțină nenumărate concerte, prezentări și filme legate de tradițiile pădurenilor, în multe țări ale lumii.

Încercarea de a conserva aceste valori ale neamului nostru, mai ales în Hunedoara, un loc cu un trecut istoric dintre cele mai bogate, ne dă nădejdea că acestea nu se vor pierde atât de ușor, ba chiar vor fi redescoperite, deși, așa cum spun și bătrânii locului, cu greu se mai țin tradițiile, pentru că tinerii pleacă la oraș și puțini sunt cei rămân să le mai învețe.

Pr. Mihail Damașcan

Bibliografie:

- <https://transilpedia.ro/zona/tinutul-padurenilor/>
- <https://www.hunedoaraturism.ro/tinutul-padurenilor>
- <http://www.cimec.ro/AER/Prezentarea%20Atlasului%20Etnografic%20Roman/PrezentareaAtlasuluiEtnograficRoman.html>

ETAPE ALE CUNOAȘTERII LUI DUMNEZEU

De la Revelația dumnezeiască la fizica cuantică

Omul este singura ființă rațională care poate să perceapă lumea în măreția ei și în același timp poate să găsească explicații privind rostul existenței lui. Avem mai multe etape pe care le parcurgem când vorbim despre deslușirea tainelor lui Dumnezeu. Mai întâi este cunoașterea naturală, care stă în puterea rațională a oricărui om de a-L cunoaște pe Dumnezeu, dacă privește atent și reflectă la lumea înconjurătoare, la ordinea, regularitatea și armonia legilor din natură. O a doua cale este cunoașterea supranaturală, ce pleacă de la Dumnezeu către oameni și este o cunoaștere prin Revelație divină, începând cu Revelația din paradisul pământesc, făcută lui Adam, continuând cu Vechiul Testament și desăvârșită prin Întruparea lui Hristos.

Vorbind despre împletirea cunoașterii raționale cu cea supranaturală, Sfântul Grigorie de Nazianz afirmă: „Nici cel ce privește o chitară minunat întocmită și buna ei armonie și orânduirea ei, sau cel ce ascultă cântarea chitarei, n-ar putea să nu cugete la creatorul chitarei sau la cântărețul din chitară, ci s-ar duce cu gândul la el, chiar dacă nu-l cunoaște din ve-

dere. Așa ne este evident și nouă Cel ce le-a creat pe toate cele făcute, le mișcă și le conservă, chiar dacă nu-L cuprindem cu înțelegerea.”¹

Sfântul Grigorie Teologul vrea să arate că Dumnezeu nu a făcut o lume încrămățată într-o raționalitate statică, ci o lume în care El compune și execută teme armonice ale simfoniei lumii acesteia. În fiecare epocă istorică Dumnezeu continuă să ni se adreseze pentru a ne îndrepta spre țintă, care este mântuirea oamenilor și a întregului cosmos.

CUNOAȘTEREA FILOSOFICĂ. BAZELE CUNOAȘTERII RAȚIONALE.

Nu putem să vorbim despre cunoașterea rațională fără să amintim că rădăcinile acesteia se găsesc în filozofia antică. O să-l amintim aici pe Platon, apoi pe Aristotel, pentru că ei sunt cei ce vor influența cele două tipuri de cunoaștere, rațională și mistică. Platon (427-347 î.d.Hr.) elaborează doctrina Ideilor, „o gân-

1. Oratio XXVIII, *Theologica II*, P.G. t. 36, Col. 33-34.

dire orientată spre transcendența divină”², ceva ce se află dincolo de Universul material, adică ideile inteligibile, care nu pot fi înțelese cu rațiunea. El pune deasupra ordinii și a realității materiale a tuturor ideilor Ideea de „Frumos și mai ales de Bine”.

Aristotel (384-322 î.d.Hr.), discipol al lui Platon, este considerat un om de știință al vremurilor sale, însă în totală opoziție cu maestrul său privind concepția despre viață și lume. El poate fi considerat nu numai un mare filosof, ci și primul mare biolog european. Aristotel înlocuiește noțiunea de „idee” cu aceea de formă, fiindcă fundamentul tuturor schimbărilor din lume îl constituie materia. Astfel, el nu mai numește divinitatea prin cuvântul „Creator”, ci prin expresia „Mișcător al lumii”, „primul motor imobil”³ (primum movens immobile; în gr. πρῶτον κινουὺν ἀκίνητον), „rațiunea rațiunilor”⁴. Preluând bazele filosofiei lui Aristotel, latinii vor fi convinși că nivelul cunoașterii supreme a lumii și a lui Dumnezeu va fi acela al „gândirii raționale”. Spre aceasta va tinde fizica, științele reale, dar și teologia scolastică, iar la baza gândirii occidentale va sta Aristotel și gândirea sa științifică⁵. Filozoful român Petre Țuțea, comparându-i pe cei doi, afirma: „Platon ne înalță în sferile Ideilor, într-o zonă în care nu

avem acces, pe când Aristotel ne ajută să coborâm cu picioarele pe pământ.”⁶

Diferența între lumea Occidentală și cea Orientală nu este arbitrară, ea se bazează pe cele două sisteme filosofice: în timp ce lumea creștină Răsăriteană, bizantină, adică Părinții Bisericii, s-a orientat la sfârșitul antichității spre platonism, spre lumea transcendental-mistică, lumea creștină occidentală, lumea latină, l-a îmbrățișat fără ezitare pe Aristotel. Direcția platonicească transcendentală a rămas aceeași în gândirea și în practica ortodoxă până astăzi și s-a manifestat mai ales în domeniul misticii, al spiritualității și mai puțin în domeniul „științei”. În mod concret, în Biserica Ortodoxă au luat o mare amploare practica monahală și lupta pentru „câștigarea împărăției cerurilor”.

CUNOAȘTEREA RAȚIONAL-ȘTIINȚIFICĂ A LUI DUMNEZEU

Din toată natura creată de Dumnezeu, doar omul a fost înzestrat cu gândire abstractă, logică, morală și estetică. Dacă, prin absurd, peste câteva mii de ani se va putea face un robot super performant, care va putea imita viața și mișcările reale ale omului, noi oamenii avem ceva unic, inteligența emoțională. Capacitatea inteligenței omului se poate realiza când există o relație între creier și inimă. Cea mai mare provocare a lumii în care trăim

2. Marcello Zanatta, *Storia della filosofia Antica*, BUR Saggi Editori, Milano, 2012, p. 118.

3. Aristotele, *Metafisica* XII, 6.

4. *Ibidem*, XII, 9, 1074 b, 34.

5. Jostein Gaarder, *Il mondo di Sofia*, Edizione Longanesi &C., Milano, 1994, pp. 119-120.

6. Petre Țuțea, *Între Dumnezeu și neamul meu*, Editura Arta Grafică, București, 1992, p. 28.

este acesta: avem acces la ființa noastră reală, înțelegem sensul vieții noastre în lumea care ne-a fost hărăzită?

Față de alte specii, noi percepem o lume utilă nouă, în acord cu concepțiile și sugestiile noastre. De exemplu, broaștele nu văd decât lumina care se află în mișcare, o lume în mozaic, câinele percepe urma omului și a vânatului, pisica presimte întoarcerea stăpânului acasă de la mare distanță, păsările pot vedea mult mai bine decât oamenii, deci au simțuri care ies din raza noastră de a vedea lucrurile.

O riglă este dreaptă numai pentru că limita denivelărilor iese din registrul nostru de percepție. Noi vedem o lume formată din obiecte izolate, fără relație între ele, în timp ce alte modalități de percepție ne-o semnalează ca fiind doar „un ocean de energie cu o concentrație mai mare de frecvențe acolo unde se află obiectele”⁷. Dacă percepem la fel lumea, de ce nu ne formăm aceeași opinie despre ea? Pentru că o percepem diferit și avem interese diferite. Așadar, la întrebarea dacă simțurile noastre acoperă întreaga Realitate există un răspuns negativ.

Cu alte cuvinte, știm ceva despre noi înșine? Ca să poată găsi niște răspunsuri, omul are la dispoziție două moduri de cunoaștere: unul rațional sau logic și altul revelat. Prima cunoaștere este a lumii concrete, cea de-a doua este lumii simbolurilor; prima este a științei raționale, cealaltă a revelației, a religiei, a poeziei și a artei,

7. Dumitru Constantin Dulcan, *Inteligența materiei*, Editura Eikon, Cluj-Napoca, 2009, p. 326.

mai concret spus cunoașterea rațională este fragmentară, limitată, fiindcă concepe lumea prin „legități de funcționare”⁸, pe când cunoașterea cu ajutorul revelației exprimă o lume continuă.

În ceea ce privește disputa dintre teologia aristotelică rațională și cea platonică transcendentală am amintit disputa filosofică dintre Platon și Aristotel. Lumea Ideilor lui Platon era cea a dimensiunii invizibile, a arhetipurilor, pe când Aristotel este filosoful lumii vizibile, concrete, care s-a ocupat de științele moderne. Răspunsul pe care îl dă lumea **fizicii cuantice de**

8. *Ibidem*, p. 324.

astăzi este următorul: există și sus și jos și invizibil și vizibil și Platon și Aristotel.

După mai bine de două mii de ani de întrebări și de căutări avem argumente concrete, palpabile, și putem enunța un răspuns pertinent printr-o sinteză a celor două tipuri de cunoaștere, pentru a găsi calea de a ieși poate din cea mai gravă criză morală pe care omul a trăit-o vreodată.

Fizica clasică a propus un model mecanicist de univers care a creat o bază pentru științele exacte și pentru o filosofie materialistă. La sfârșitul secolului al XIX-lea toate fenomenele fizice au fost explicate prin mecanica newtoniană și prin ecuațiile lui Maxwell privind câmpul electromag-

netic. Începând cu secolul următor se acumulează noi fapte de observație, care nu mai pot fi însă explicate prin teoriile fizicii clasice. Descoperirea radioactivității impune științei să pătrundă în universul atomic. Mecanica clasică⁹, a lui Isaac Newton, cel care a formulat pentru prima dată legile fundamentale ale mecanicii, nu mai este aici valabilă. Astfel se va naște mecanica cuantică, teoria mișcării particulelor materiale la scară atomică, microscopică. Mecanica cuantică este o ramură a fizicii moderne care încearcă să deslușească legile lumii subatomice, comportamentul electronilor și al celorlalte componente fundamentale ale materiei. Mecanica cuantică mai

este cunoscută și sub numele de fizică cuantică și este o ramură a fizicii care descrie comportamentul materiei la dimensiuni macroscopice. Aceasta oferă explicații ale fenomenelor pe care fizica clasică și electrodinamica clasică nu le pot descrie.

Teoria cuantică a avut un impact major asupra modului în care înțelegem realitatea, pentru că universul subatomic are

9. Isaac Newton a formulat pentru prima dată legile fundamentale ale mecanicii. De asemenea, el a introdus conceptul de masă, a definit mai precis noțiunea de forță și a descoperit legea de frecare internă în lichide și în gaze. Pe baza legilor lui Kepler a dedus legea atracției gravitaționale și a deschis o nouă eră, cea a mecanicii teoretice.

mecanisme care scapă în parte înțelegerii raționale. La începutul secolului XX, fizicienii precum Max Planck, Albert Einstein și Niels Bohr au făcut primii pași spre a explica lumea necunoscută a fizicii cuantice, care este folosită pentru a înțelege fenomenul de super conductivitate, descompunere radioactivă, funcționarea laserului și multe altele. Germanul Max Planck, considerat părintele fizicii cuantice pentru descoperirea cuantelor de energie, alături de Niels Bohr, este unul dintre oamenii de știință care în conferințele sale ia poziție față de argumentele clasice de critică a religiei. În 1918, când i-a fost înmănat Premiul Nobel pentru studiile sale asupra atomului, a făcut o declarație surprinzătoare, afirmând: „Ca om care și-a dedicat întreaga viață științei celei mai exacte, studiul materiei, vă pot spune că [...] tot ce numim materie își are originea și există doar în virtutea unei forțe care face să vibreze particulele unui atom și care menține integritatea acestui minuscul sistem solar al atomului. Suntem obligați să presupunem că în spatele acestei forțe există o minte conștientă și inteligentă. Această minte este matricea întregii materii.”

FUNDAMENTUL ENERGETIC AL MATERIEI ȘI ENERGIILE DIVINE NECREATE

Descoperirile din fizica cuantică pot fi o prelungire captivantă și fascinantă a cunoașterii noastre despre lumea de din-

colo și nu fac altceva decât să valideze învățăturile ortodoxiei. Vom aminti cunoscuta ecuație a lui Einstein, $E=mc^2$, care stabilește relația între energie și masă, unde se arată că masa nu este decât energie aflată în repaus. Teoria relativității arată că masa unei particule, a unui obiect sau ființă, nu are nimic de a face cu substanța, ca în fizica clasică, căci este o formă de energie. Energia este implicată în procesele de transformare, iar acest lucru demonstrează că particula nu poate fi gândită ca un obiect static, ci ca o entitate dinamică, într-un proces care implică energie.

Astfel, pentru Einstein materia și energia sunt echivalente, iar o singură particulă de materie poate fi transformată într-o cantitate imensă de energie. Particulele atomice și subatomice nu au un comportament determinat de un lanț neîntrerupt de evenimente anterioare, dar nici nu se comportă ca entități independente, fiindcă ele sunt părți integrante ale întregului. La fel este și Universul, alcătuit din elemente profund interconectate și interdependente; părțile care compun elementele Universului nostru, de pildă, nu acționează izolat sau independent. Datele mecanicii cuantice dezvăluie că materia are o anumită elasticitate, care după căderea lui Adam mai păstrează proprietăți înrudite cu subțirimea calităților spirituale, o materie capabilă în care încap puteri spirituale. De aceea omul ar fi trebuit să își îndeplinească vocația ca element unificator în Univers, fiindcă el nu este numai încununarea lui, ci și microcosmo-

sul creației, cuprinzând în sine dimensiunea spirituală și pe cea fizică a acesteia¹⁰. Căderea în păcat a însemnat tendința de a folosi greșit energiile, însă nu le-am pierdut de tot, fiindcă prin Întrupare și Înviere Hristos a vindecat această neputință.

Fizica contemporană abordează în numeroase studii problema fundamentului energetic al materiei, ceea ce din punct de vedere teologic înseamnă prezența energiilor dumnezeiești în creație, deci este vorba despre o întoarcere a științei către învățătura despre îndumnezeirea creației, despre care vorbesc Părinții Bisericii în primele secole. Biserica Ortodoxă, prin elaborarea învățaturii despre energiile divine necreate, a reușit să realizeze legătura dintre știință și teologie. Părintele Dumitru Popescu spune: „Sfântul Atanasie cel Mare a fost unul dintre primii Părinți ai Bisericii care a început să vorbească, în lumina prologului Evangheliei după Ioan, începând cu secolul al IV-lea, de raționalitatea internă a creației (panarmonios kosmou syntaxis), acest argument fiind aprofundat de Maxim Mărturisitorul, iar la sfârșitul secolului al XIV-lea de Sfântul Grigorie Palama.”¹¹ Ceea ce caută știința să demonstreze astăzi, când ne vorbește despre energia materiei prin „teoria dinamică a materiei”¹², este chiar confirmarea

10. Lazăr Puhalo, *Dovada Lucrurilor nevăzute*, traducere de Irina Monica Bazon, Editura Theosis, Oradea, 2015, p. 148.

11. Pr. prof. Dumitru Popescu, *Hristos, Biserică, Societate*, Ed. I.B.M.B.O.R., București, 1998, p. 96.

12. Olivier Clément, *Il senso della terra*, traduzione dal francese di Maria Campatelli e Micheline

afirmațiilor Sfinților Părinți, care ne vorbesc despre energiile necreate, ceea ce ne permite să luăm în serios datele scripturistice privind implicațiile cosmice ale căderii în păcat, transparența harică a trupurilor după înviere, prin care este anticipată sfințirea omului și a întregii naturi. În lumina noilor descoperiri științifice privind energia materiei, părintele Dumitru Stăniloae vorbește în numeroase tratate de teologie despre raționalitatea creației, despre prezența harului în lume și despre faptul că fizica dezvăluie materia ca formă de energie, că are o constituție duală, însoțită de proprietăți ce depășesc orizontul experienței noastre. Fizica cuantică ne ajută să înțelegem că materia este energie, iar din punct de vedere al credinței această materie poate fi pătrunsă de energiile necreate oferite prin Duhul Sfânt, prin care lumea poate fi transfigurată. Dacă teologii vorbesc despre creație și despre sfințirea creației prin energiile necreate ale Duhului Sfânt, oamenii de știință aleg să vorbească în tratatele de fizică despre „fundamentul energetic al materiei”.

Frank Tipler, coautor al principiului cosmologic antropocentric, a publicat în urmă cu 20 de ani cartea *Fizica Nemuririi*, în care pretinde că demonstrează existența lui Dumnezeu prin mijloace aparținând exclusiv cosmologiei cuantice¹³.

Tenace, Lipa Edizioni, Roma, 2007, p. 28.

13. Academician Solomon Marcus, *O interacțiune care a traversat istoria: știința și religia*, în *Lumina celui nevăzut* de diac. Sorin Mihalache, Editura Basilica, București, 2016, p. 614.

Trebuie spus că atât știința cât și credința pot avea puncte convergente. Religia se ocupă de dimensiunea spiritual-transcendentă, pe când știința de cea concretă, vizibilă. În vremurile de astăzi avem argumente care vorbesc și de partea vizibilă și de cea invizibilă.

Fizica cuantică descrie un univers care transcende posibilitatea de redare prin conceptele raționale cu care am fost obișnuiți în viziunea tridimensională a lumii concrete, iar raționamentele formulate de această parte a fizicii ne trimit la un univers și la concepte care au fost anticipate de gândirea religioasă. Astfel, astăzi putem vorbi de o lume tridimensională și de una pluridimensională, acesta din urmă fiind o realitate ce depășește puterea noastră de cunoaștere¹⁴.

Mântuirea pe care ne-a dus-o Fiul lui Dumnezeu în lume este o recreare de tip trinitar, în care Tatăl creează prin Fiul în puterea Duhului Sfânt. Sfântul Vasile cel Mare spune: „În crearea acestor ființe poți vedea pe Tatăl fundamentul, care precede, pe Fiul, care creează și pe Duhul Sfânt, care le aduce la deplina perfecțiune.”¹⁵

Albert Einstein, cu puțin timp înainte de moartea sa, admirând frumusețea universului prin descoperirile științei

spunea: „Eu nu cred că Dumnezeu joacă zaruri cu lumea creată.”¹⁶ Adică lumea nu este opera hazardului, este lucrarea mâinilor lui Dumnezeu. Idealul spre care trebuie să tindă omul și întreaga creație rămâne Dumnezeu Trinitar, în jurul căruia gravitează toate. Sfântul Dorotei ne oferă o imagine geometrică asupra lumii și asupra misterului sfințirii acesteia, când spune: „Dumnezeu este centrul unei circumferințe, iar circumferința este reprezentată de lume. Oamenii sunt puncte pe această circumferință: pentru a ajunge la unitate, fiecare rază trebuie să se întâlnească în centru, care este Dumnezeu.”¹⁷

În legătură cu posibilitatea cunoașterii lui Dumnezeu și a dobândirii sfințeniei, deși se vorbea în alți termeni înainte de Întruparea lui Hristos, este de amintit **Aristotel, care socotea că marmura are în sine liniile chipului** și că artistul doar elimină ceea ce este materie informă, ca să rămână chipul curat. Cu atât mai mult putem spune despre creștini că au, prin Întruparea lui Hristos, liniile chipului pe care trebuie să le dezvolte până la desăvârșire, pe de o parte înlăturând risipirea gândurilor, iar pe de alta cultivând ceea ce înseamnă virtute.

Pr. Pompiliu Nacu

14. Dumitru Constantin Dulcan, *Inteligența materiei, op.cit.*, p. 358.

15. Basilio di Cesarea, *Lo Spirito Santo*, XVI, 38, traduzione, introduzione e note a cura di Giovanna Azzali Bernardelli, Città Nuova Editrice, Roma, CTP, 1993, pp. 139-140.

16. O. Clément, *op. cit.*, p. 76.

17. Vescovo Alessandro Semenov-Tian-Chansky, *Catechismo Ortodosso*, Prospero's Books, Firenze, 1988, p. 23.

PS ATANASIE DE BOGDANIA ÎN MIJLOCUL COMUNITĂȚII „SFÂNTUL IERARH IOAN DE LA RÂȘCA ȘI SECU” DIN SETTIMO TORINESE

Cu ajutorul Domnului și cu binecuvântarea Preasfințitului Părinte Episcop Siluan, comunitatea ortodoxă românească „Sfântul Ierarh Ioan de la Râșca și Secu” din Settimo Torinese a primit duminică, 15 septembrie 2019, vizita Preasfințitului Părinte Arhiepiscop-vicar Atanasie de Bogdania. Preasfinția Sa a săvârșit Dumnezeiasca Liturghie în cadrul căreia a hirotonit un nou preot în Eparhie și a binecuvântat iconostasul și lucrările efectuate la Paraclisul cu hramul „Sf. Teodora de la Sihla” al Parohiei. De asemenea, ierarhul a binecuvântat doi paraclisieri pe seama comunității gazdă.

Cuvântul de învățătură al Preasfințitului Părinte Atanasie a pornit de la această provocare pe care Domnul ne-o lansează spre a-L urma, fiecare dintre noi fiind chemați să ne lepădăm propria voie, să ne asumăm cu multă tărie crucea și astfel să purcedem pe o cale care duce la Hristos. Despre importanța deosebită a sufletului, Preasfinția Sa a precizat că nu există reper material pentru valoarea sufletului nostru, nici unitate de măsură a virtuților sufletești, pentru că ceea ce agonisim în Domnul este neperisabil, veșnic și este partea care nu se va lua de la noi. Preasfinția Sa a completat că sufletul nostru, scânteia de viață primită de la Dum-

nezeu, nu are valoare pentru lumea aceasta, ci își găsește tihna doar în căutarea Împărăției lui Dumnezeu, sensul existenței noastre pe acest pământ.

La momentul rânduit, Preasfințitul Părinte Arhiepiscop-vicar a săvârșit hirotonia întru preot a Cucernicului Părinte Diacon Valeriu Drăgănescu, pe seama Parohiei din Venaria Reale, aflată sub ocrotirea Sfântului Cuvios Ilarion cel Mare. Ierarhul i-a adresat noului slujitor al lui Hristos un cuvânt de întărire, îndemnându-l să primească această nouă ascultare cu multă responsabilitate și cu multă râvnă în încercarea de a paște cu multă conștiinciozitate oile încredințate spre mântuire.

Cununa slujirii din această zi a fost binecuvântarea de către Preasfințitul Părinte Atanasie a noului iconostas și a lucrărilor efectuate la Paraclisul cu hramul „Sfânta Teodora de la Sihla”, aflat la demisolul bisericii mari a Parohiei.

În duh de aleasă recunoștință, Precucernicul Părinte Paroh Paul Porcescu i-a mulțumit Preasfințitului Părinte Atanasie pentru bucuria și binecuvântarea revărsată asupra întregii comunități. Părintele Paroh a mulțumit și tuturor celor prezenți la această minunată și de Dumnezeu binecuvântată zi.

La final, Preasfințitul Părinte Atanasie de Bogdania i-a binecuvântat pe toți credincioșii prezenți.

SLUJIRE ARHIEREASCĂ LA SĂRBĂTOAREA „ÎNĂLȚAREA SFINTEI CRUCI” – PAROHIA DIN TORINO LA PRĂZNUIREA CELUI DE-AL 17-LEA HRAM

Cu ajutorul lui Dumnezeu și cu binecuvântarea Preasfințitului Părinte Episcop Siluan, al Episcopiei Ortodoxe Române a Italiei, sâmbătă, 14 septembrie 2019, în biserica „Înălțarea Sfintei Cruci” – Torino 2, cu ocazia hramului parohiei, a fost săvârșită Sfânta Liturghie de către Preasfințitul Părinte Arhiepiscop-Vicar Atanasie de Bogdania, împreună cu un sobor de preoți și diaconi din parohii ale Protopopiatelor Piemonte I și III.

În cuvântul de învățătură, Preasfințitul Părinte Atanasie a vorbit despre cele două mari sărbători, care marchează începutul Anului Bisericesc, „Nașterea Maicii Domnului” și „Înălțarea Sfintei Cruci”.

Printre altele, Preasfinția Sa spunea că „aceste două săbători se îmbrățișează, pentru că, înainte ca Domnul să își ia Crucea Sa și să o urce pe Golgota, a trebuit să aștepte mai mult de 5.000 de ani, ca să găsească o Fecioară Preacurată, fără de păcat, fără de greșeală, fără de pată, care să primească în inima ei gândul lui Dumnezeu Cel dintru început; gând pe care și noi ar trebui să îl urmăm: „Iată roaba Domnului”.

Îndemnul Preasfințitului la acest mare praznic a fost „să ne ducem crucea mai cu curaj, mai cu iubire și să iertăm toate pentru Înviere, căci Crucea izvorăște Viața”.

La final, Preasfințitul Părinte Atanasie a adresat un cuvânt de mulțumire preoților împreună slujitori și Preacucernicului Părinte paroh Lucian Roșu, „dând slavă lui Dumnezeu pentru toate binecuvântările care au venit în acești ani, pentru lucrarea frumoasă și duhovnicească care s-a făcut și se face în această parohie, sub ocrotirea Sfintei și de viață dătătoare Cruci”.

„Crucii Tale ne închinăm Hristoase și Sfântă Învierea Ta, o lăudăm și o slăvim!”

PS ATANASIE DE BOGDANIA A PUS PIATRA DE TEMELIE A NOII BISERICI DE ZID A PAROHIEI „SFÂNTUL EMILIAN DIN DUROSTOR” DIN ORBASSANO

Fiecare biserică este o fereastră către cer, un spațiu în care omenescul se întâlnește cu dumnezeiescul și se unește în chip tainic cu Acesta. Cu ajutorul Domnului și cu binecuvântarea Preasfințitului Părinte Episcop Siluan, al Episcopiei Ortodoxe Române a Italiei, în seara zilei de 14 septembrie 2019, Preasfințitul Părinte Arhiepiscop-vicar Atanasie de Bogdania a pus piatra de temelie a noului lăcaș de cult din Parohia „Sfântul Emilian din Durostor” din localitatea Orbassano.

Alături de Preasfinția Sa a slujit Preacucernicul Părinte Protopop Marius Floricu și mai mulți părinți din Protopopiatul Piemonte I.

Fiecare biserică este un pridvor al Împărăției lui Dumnezeu, un loc în care omul își găsește rostul existenței și pacea care covârșește toată tulburarea lumii, a transmis Preasfințitul Părinte Atanasie credincioșilor prezenți. Faptul de a ridica biserică de zid lui Dumnezeu este binecuvântat, iar calitatea de ctitor este un talant

pe care trebuie să-l înmulțim printr-o viață închinată Domnului și bineplăcută Lui.

Preasfinția Sa a completat că exigența trăirii în diasporă, departe de locurile noastre natale, ne determină să ne unim mai mult, astfel formându-se comunități și oaze de trăire ortodoxă. În misiunea Bisericii din diaspora, tocmai acest exercițiu al comunității îl ține pe credincios în viață, într-o lume tot mai departe și tot mai exclusivistă în materie de credință și într-o societate străină, adeseori foarte copleșitoare pentru credincioșii noștri.

Pentru bogata activitate pastoral-misionară din cuprinsul Parohiei pe care o păstorește, Preasfințitul Părinte Atanasie de Bogdania l-a hirotesit pe Preacucernicul Părinte Paroh Eugen Bînzari întru iconom, îndemnându-l să continue până la finalizare acest nou proiect binecuvântat astăzi de Domnul. De asemenea, Consiliul și Comitetul Parohial au primit din partea ierarhului o gramată de mulțumire.

La eveniment a fost prezentă Excelența Sa, Doamna Consul General la Torino, Iolana Gheorghias, doamna primar Cinzia Maria Bosso și alte autorități locale italiene și românești.

La final, Preacucernicul Părinte Paroh Eugen Bînzari a mulțumit atât Preasfințitului Părinte Atanasie pentru binecuvântarea noului proiect de zidire a bisericii parohiale, cât și tuturor autorităților locale românești și italiene și tuturor credincioșilor care s-au alăturat la acest moment inaugural, pe o cale pe care Domnul a pecetluit-o astăzi prin mâinile Preasfințitului Atanasie și, cu rugăciunile tuturor, va fi dusă la bună îndeplinire.

Parohia „Sfântul Emilian din Durostor” din Orbassano a fost înființată în anul 2016, cu binecuvântarea Preasfințitului Părinte Episcop Siluan, al Episcopiei Ortodoxe Române a Italiei, fiind însărcinat cu păstoria comunității Preacucernicul Părinte Eugen Bînzari.

ZI DE MARE SĂRBĂTOARE ÎN PAROHIA MARCELLINA

Vineri, 13 septembrie, la sărbătoarea Cuviosului Ioan de la Prislop, în sânul Parohiei de la Marcellina - Protopopiatul Lazio II, a poposit și a slujit Sfânta Liturghie Preasfințitul Părinte Episcop Siluan, al Episcopiei Ortodoxe Române a Italiei, cu prilejul hramului. Înconjurat de un număr mare de preoți, Preasfinția Sa a adus în sufletele celor prezenți multă lumină și binecuvântare, subliniind în cuvântul Său de învățătură că sfinții mijlocesc și arată în viața lor cum trăsătura Sfințeniei lui Dumnezeu este dăruită oamenilor, spre rodire de viață.

După Sfânta Liturghie, Preasfințitul Părinte Episcop Siluan a participat și a îndrumat Adunarea Protopopiatului Lazio II, întrunit în ședință lunară, prilej cu care atmosfera de părtășie și bucurie duhovnicească s-a înmulțit și mai mult prin sugestiile și remarcile cu caracter pastoral împărtășite slujitorilor prezenți de către Preasfinția Sa.

TÂRNOSIREA SFÂNTULUI ALTAR ȘI BINECUVÂNTAREA NOULUI ICONOSTAS AL PAROHIEI „SFÂNTUL IERARH TEOTIM AL TOMISULUI” DIN GIAVENO

Cu ajutorul Domnului și cu binecuvântarea Preasfințitului Părinte Episcop Siluan, al Episcopiei Ortodoxe Române a Italiei, sâmbătă, 28 septembrie 2019, comunitatea ortodoxă românească din Giaveno, ocrotită de către Sfântul Ierarh Teotim al Tomisului, a primit darul unei zile deosebite, Preasfințitul Părinte Arhiepiscop-Vicar Atanasie de Bogdania săvârșind târnosirea Sfântului Altar și sfințirea noului iconostas al bisericii parohiale, alături de un sobor de preoți și diaconi din zona Piemonte.

„Sfântul Altar, Sfânta Sfintelor, este locul în care se petrece cel mai minunat lucru de pe acest pământ, căci Mântuitorul nostru Iisus Hristos Se jertfește în fiecare Liturghie și ni se aduce nouă ca Hrană a Vieții și ca Izvor al mântuirii sufletelor noastre”, a precizat Preasfințitul Părinte Atana-

sie în cuvântul de învățătură. „Fiecare iconostas care înfrumusețează lăcașul de cult nu are rolul de a despărți, ci are tocmai menirea de a-l purta pe credincios și mai profund în Sfânta Sfintelor, acolo unde Sfinții pictați pe catapeteasmă și-au găsit bucuria și adevărata alinare”.

Preasfinția Sa a completat că este o mare realizare ca, în această lume atât de secularizată și despărțită de Domnul, comunitățile românești din Italia să se adune laolaltă și să construiască aceste oaze de viață ortodoxă, în care nu mai simțim greutatea distanței de țara natală, ci ne descoperim aici chemarea noastră, a creștinilor, de a-L cunoaște pe Dumnezeu. De aceea, Sfântul Altar, sfințit astăzi, nu mai aparține lumii acesteia, ci este închinat Domnului, este petcutuit cu sângele martirilor și împodobit cu cele mai alese podoabe, spre a primi, în

fiecare Liturghie, Harul Duhului Sfânt și binecuvântarea Domnului, ca o invitație îndreptată spre fiecare dintre noi.

Cu același prilej, Preasfințitul Părinte Atanasie de Bogdania a sfințit și Centrul social care funcționează în incinta Parohiei, acesta fiind gestionat de către Preacucernicul Părinte Livius Todirașcu, responsabil și cu activitățile sociale la nivelul Protopopiatului Piemonte III. Centrul este dedicat persoanelor aflate în nevoi, spre a le oferi asistență socială și sprijin în depășirea situațiilor critice.

Pentru bogata activitate pastoral-misionară și socială desfășurată în mijlocul credincioșilor, Preasfințitul Părinte Atanasie I-a hirotosit pe Preacucernicul Părinte Paroh Livius Todirașcu într-un iconom-stavrofor, iar Consiliului și Comitetului Parohial i-a înmânat o gramată de mulțumire.

Evenimentul s-a încheiat cu un cuvânt de mulțumire din partea Părintelui Livius Todirașcu, îndreptat către Preasfințitul Părinte Atanasie de Bogdania, pentru marea binecuvântare revărsată prin lucrul mâinilor Preasfinției sale, către autoritățile locale românești și italiene prezente și către toți cei care s-au alăturat acestei mari sărbători a comunității românești din Giaveno.

Slavă lui Dumnezeu pentru toate!

Rețete

și sfaturi practice

PASTE CU RAGÛ DE CASTANE

Ingrediente: o ceapă mare, tăiată fin, carne de porc, tocată (400 g), pesmet (50 g), sare, piper, frunze de salvie tocate (două linguri), castane fierte și curățate (200 g), doi căței de usturoi, rozmarin mărunțit (o lingură), semințe de fenicul (o lingură), un pahar de vin roșu, 500 g sos de roșii, 500 g paste, pătrunjel tocat, parmezan ras.

Mod de preparare: carnea tocată se amestecă cu pesmet, sare (o jumătate de linguriță), piper și salvie. Ceapa se călește că-

teva minute într-o lingură de ulei, se adaugă carnea și castanele tocate (nu foarte fin) și se mai prăjesc 10-12 minute la foc mare, amestecând des. Când carnea și castanele s-au rumenit puțin, se adaugă rozmarin, fenicul și usturoi tocat fin, lăsând încă două minute la foc. Acum se poate pune vinul și (după ce s-a evaporat mare parte din lichid) sosul de roșii. Se acoperă și se mai lasă 10 minute la foc mic. Între timp se fierb pastele. Se amestecă totul și se servește cu pătrunjel, piper și parmezan ras.

VARZĂ DE BRUXELLES CU CASTANE

Ingrediente: varză de bruxelles (750 g), castane fierte și curățate (100 g), șuncă afumată (100 g), ulei de măsline (o lingură), sare, piper.

Mod de preparare: varza se fierbe 5 minute în apă clocotită, apoi se scurge și se răcorește sub jet de apă rece. Se adau-

gă la celelalte ingrediente și se coace totul într-o tavă mare, la 220°, pentru 30 de minute (se amestecă la jumătatea timpului de coacere).

CHIFTELUȚE DE PUI CU CASTANE

Ingrediente: castane coapte sau fierte (250 g), carne de pui, tocată (500 g), o ceapă mică, doi căței de usturoi, coajă rasă de lămâie (o linguriță), un ou, pătrunjel (o legătură mică), vin alb sec (125 ml), supă de pui (125 ml), muștar (două linguri), smântână (200 ml), frunze de spanac baby, paste, orez sau piure, pentru garnitură.

Mod de preparare: se omogenizează carnea, castanele, ceapa și usturoiul, pă-

trunjelul (toate tocate fin) și coaja de lămâie. Se formează 18-20 de chifteluțe, se acoperă și se țin 20 de minute la frigider. Apoi se rumenesc la foc iute într-o tigaie antiaderentă (fără ulei). După 5 minute se scot chifteluțele, tigaia se curăță, se încălzește ulei de măsline și se prăjesc din nou chifteluțele pentru 5 minute. Acum se scot din nou din tigaie, se pune în schimb vinul, care se fierbe un minut, adăugând apoi supa de pui, muștarul și smântâna. Se omogenizează bine, apoi se pun și chifteluțele. Se fierbe totul la foc mic 8-12 minute (se amestecă din când în când).

TORT DE CASTANE ȘI CIOCOLATĂ

Ingrediente: ciocolată fondantă (330 g), piure fin de castane (750 g), unt (100 g), zahăr pudră (120 g), puțină apă și miez de nucă, fructe confiate, cremă de vanilie sau frișcă pentru decor.

Mod de preparare: în 180 g de ciocolată topită la bain-marie, se încorporează cu grijă untul, apoi 100 g de zahăr pudră, omogenizând bine. Se toarnă compoziția într-o formă tapetată cu hârtie de copt sau folie de plastic și se nivelează cu atenție. Se ține la frigider câteva ore, apoi se acoperă cu o glazură obținută din 150 g de ciocolată, 20 g de zahăr pudră și puțină apă.

